

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ БАНКУ	9
1.1. Сутність та види доходів комерційних банків	9
1.2. Сутність та види витрат комерційних банків	15
1.3. Нормативне регулювання управління доходами та витратами банку	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ"	25
2.1. Аналіз доходів ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ", динаміка, структура	25
2.2. Аналіз витрат ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ", динаміка, структура	39
2.3. Аналіз ефективності управління доходами та витратами ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ"	50
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ	57
3.1. Шляхи підвищення ефективності управління доходів та зниження витрат.....	57
3.2. Моделювання управління доходами та витратами банку	67
ВИСНОВОК	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	82
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Ринкова економіка вимагає від українських комерційних банків підвищення ефективності управління банківською діяльністю. Важлива роль у реалізації цієї задачі відводиться аналізу банківської діяльності.

З його допомогою виробляються стратегія і тактика розвитку банку, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності проведення активних і пасивних операцій, оцінюються результати діяльності банку, його окремих підрозділів. Таким чином, успішний розвиток і надійність банківської системи України в сформованих економічних умовах багато в чому залежить від постановки в комерційних банках аналітичної роботи, що дозволяє давати реальну і всебічну оцінку досягнутим результатам діяльності банків, виявляти їхні сильні і слабкі сторони, визначати конкретні шляхи вирішення виникаючих проблем. Аналіз банківської діяльності є основою ефективного управління банком, вихідною базою прийняття управлінських рішень на всіх рівнях банківського менеджменту.

Відомо, що, коли в банку будуть клієнти, то й банк у такому разі буде процвітати, і навпаки. Але у той же час, якщо банк переживатиме скрутне фінансове становище і не зможе вчасно і повністю виконувати свої зобов'язання, то клієнти такого банку так само можуть істотно постраждати, бо вони зберігають свої кошти на різних банківських рахунках. Варто також окремо виділити населення країни, чиї заощадження є одним із самих зручних видів банківських ресурсів (тому що це ресурси довгострокового характеру і порівняно недорогі, що сприяє одержанню банком порівняно високого прибутку). Тому держава, будучи за Конституцією України гарантом стабільності в країні (зокрема й у грошово-кредитній сфері), піклується про міць банківської системи. На це спрямовано діяльність такого

державного органу як Національний банк України (НБУ), однією з функцій якого і є забезпечення стабільності банківської системи країни.

Банк можна назвати “лакмусовим папірцем” функціонування народного господарства в цілому. При сприятливих умовах та нормальних темпах розвитку народногосподарського комплексу в цілому добре розвиваються і банківські установи; а у випадку погіршення фінансового стану підприємств, дефіциту фінансів держави, в сфері фінансово-кредитних установ з'являються проблеми з вільними грошовими коштами, збільшується контроль з боку Національного банку та інших державних органів, що зменшує ініціативу і в кінцевому результаті впливає на наслідки роботи банківської установи, тобто прибуток. Тому проблеми розвитку банківської системи — це в першу чергу проблеми розвитку економіки в цілому.

Вибір даної теми обумовлюється тим, що в сучасних умовах питання управління доходів та витрат комерційних банків і забезпечення їх стабільності набувають особливої гостроти та потребують серйозного вивчення.

Для визначення надійності комерційного банку перш за все аналізують доходи банку, його видатки та прибуток, які являються основними показниками результативності його фінансової діяльності.

Основним етапом управління доходами та витратами є планування, яке підпорядковане головній меті політики управління прибутком банку й забезпечується комплексом дій з проведення розрахунків доходів у майбутньому періоді.

Таким чином метою роботи є дослідження методик оцінки доходів та видатків комерційного банку, управління витратами і використання результатів діяльності комерційних банків України, виявлення основних проблем та недоліків в діяльності банків та пошук шляхів їх усунення.

Об'єктом дослідження даної роботи є організація управління доходами і витрати банку, на прикладі діяльності ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ”.

Предмет дослідження – доходи та витрати комерційного банку.

Задачі, поставлені перед даною роботою:

- розкриття змісту поняття доходів та витрат банку, їх економічної сутності та загальної характеристики;
- виявити слабкі і сильні сторони даних підходів керування доходами та витратами;
- провести аналіз доходів та витрат комерційного банку на прикладі банку соціального розвитку ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»;
- дослідити напрямки підвищення доходів та зниження витрат в банку.

Теоретичною основою дослідження є загальнонаукові методи пізнання (діалектика, аналіз, синтез, аналогія, індукція та дедукція) та спеціальні прийоми і процедури аналітичних досліджень (структурні та аналітичні групування, порівняння, ряди динаміки, методи графічного зображення даних).

Інформаційною базою дипломної роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з теорії і практики банківської справи; нормативно-правові документи Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Правління НБУ; публікації періодичних видань та матеріали наукових конференцій. Інформаційну базу дослідження також становлять дані про результати діяльності банків України, а також внутрішні документи ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ».

Для написання теоретичної частини диплому було використано дослідження вітчизняних і зарубіжних економістів. Авторами цих досліджень є вітчизняні вчені: Ф.Ф. Бутинець, О.В. Васюренко, А.М. Герасимович, А.М. Мороз, І.М. Парасій–Вергуненко, Л.О. Примостка та зарубіжні економісти: Д. Шим, Д. Сигел., А.Д. Шеремет.

Базою для аналізу доходів та витрат є банк соціального розвитку ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ», створений у вересні 1990 року. Протягом звітного періоду Банк здійснював банківську діяльність на підставі законодавчих і нормативних актів, що регулюють банківську діяльність в Україні, в тому

числі отриманої від Національного Банку України ліцензії за №5 від 29 грудня 2001 року, дозволу №5-3 від 21 вересня 2009 року та додатка до дозволу №5-3 від 21 вересня 2009 року. Зазначені ліцензія та дозвіл дозволяють Банку здійснювати всі операції, передбачені нормами статті 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Організаційна структура (мережа) ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ" визначена Статутом банку та складається: з Головного офісу в м. Києві, філій (регіональних філій, розташованих в регіональних центрах) та відділень.

ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ" зі своїми філіями та відділеннями є єдиною системою. Філії та відділення банку не є юридичними особами й здійснюють свою діяльність від імені банку відповідно до положень про філії і відділення, довіреності банку та дозволу, наданого банком - юридичною особою.

Останнім часом банк дотримує стратегії соціального розвитку, заснованої на принципах максимального задоволення потреб клієнтів, що включає систему мінімізації ризиків і націленої на одержання максимального прибутку. Ця стратегія сприяє подальшому росту банку і підвищенню його конкурентноздатності на фінансових ринках, що підтверджують показники діяльності банку. Основним напрямком діяльності банку за 2015-2016 рр. як і раніше залишалося кредитування різних галузей народного господарства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ БАНКУ

1.1. Сутність та види доходів комерційних банків

Аналіз доходів та витрат комерційного банку здійснюється з метою визначення напрямків та можливостей збільшення його прибутку та підвищення рентабельності на основі ефективного управління доходами та витратами.

Доходи комерційного банку складають сукупний (валовий) доход, який залежить від обсягів та вартості наданих банком послуг.

У загальному визначенні доход - це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Доход банку є необхідною умовою отримання прибутку і забезпечення рентабельної діяльності банку. [37, с. 301] Як фактор утворення прибутку, доход, у свою чергу, також перебуває під впливом різноманітних факторів. Аналіз доходу як окремого виду фінансових результатів є необхідною умовою забезпечення ефективного управління доходом з метою збільшення його обсягу та підвищення рівня доходності банківських операцій.

Аналіз доходу банку здійснюється за наступними напрямками:

- загальний аналіз доходів;
- факторний аналіз доходів;
- аналіз доходності банку.

Структура доходів банку (рис. 1.1.):

1. Процентні доходи:

- за коштами, розміщеними в НБУ;
- за коштами, розміщеними в інших банках;
- за кредитами суб'єктам господарської діяльності;
- за кредитами органам загального державного управління;

- за кредитами фізичним особам;

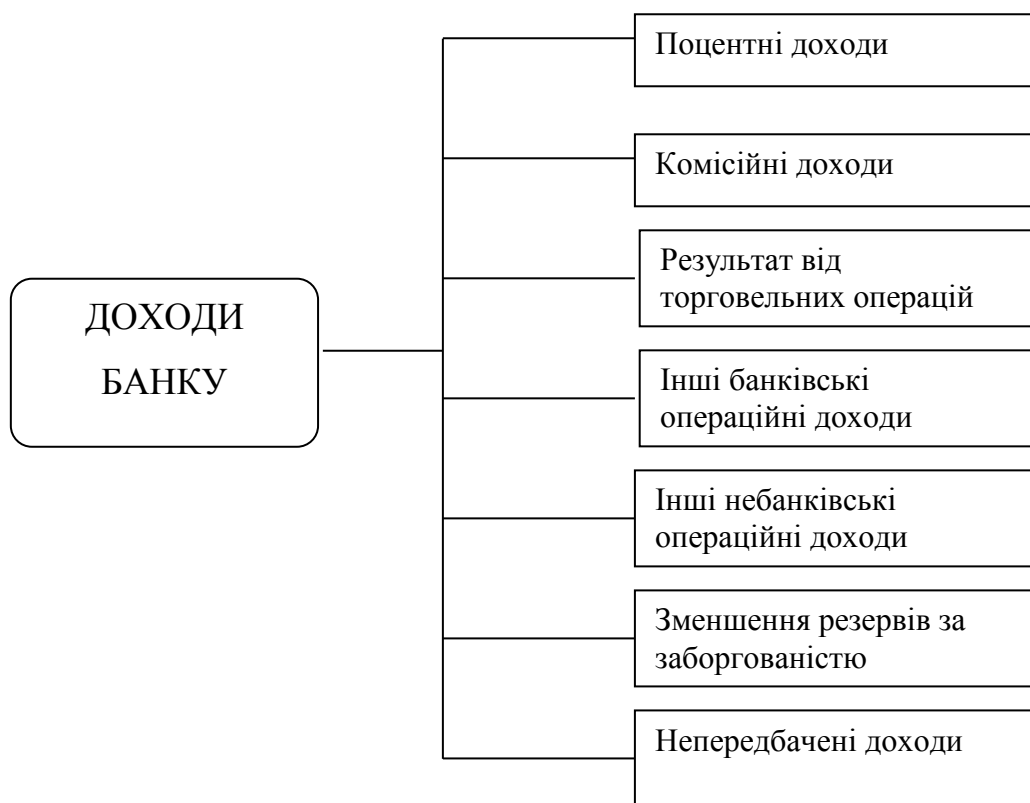

Рис. 1.1. Структура доходів комерційного банку

- за цінними паперами;

- за операціями з філіями та іншими установами банку;

- інші процентні доходи.

2. Комісійні доходи:

- за операціями з банками;

- за операціями з клієнтами;

- за операціями з філіями та іншими установами банку.

3. Результат від торговельних операцій.

4. Інші банківські операційні доходи.

- дивідендний дохід;

- за операціями з філіями та іншими установами банку;

- інші банківські операційні доходи.

5. Інші небанківські операційні доходи:

- за операціями з філіями та іншими установами банку;

- інші небанківські операційні доходи.

6. Зменшення резервів за заборгованістю.

7. Непередбачені доходи.

Усі доходи діляться на:

- банківські;
- небанківські операційні;
- непередбачені.

До банківських доходів належать ті, які безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю, визначеною Законом України "Про банки і банківську діяльність". [3]

Небанківські доходи можуть включати інші доходи, які не відносяться до основної діяльності банку, але забезпечують здійснення банківської діяльності.

Загальний аналіз доходу банку передбачає попереднє його групування за джерелами утворення. Згідно з класифікацією, запропонованою НБУ для складання Звіту про прибутки та збитки, дохід банку поділяється на операційний дохід і неопераційний дохід [2].

Операційний дохід включає процентний дохід, комісійний дохід, дохід від торговельних операцій, інші банківські та небанківські операційні доходи.

До процентних відносяться доходи, які обчислюються пропорційно до часу і суми та є компенсацією банку за взятий на себе кредитний ризик.

До них належать:

- доходи за кредитами і депозитами та за іншими процентними фінансовими інструментами, в тому числі за цінними паперами з фіксованим прибутком, що так чи інакше підраховані;
- доходи у вигляді амортизації дисконту за цінними паперами;
- комісійні, подібні за природою до процентів. Наприклад, доходи від розміщення коштів у вигляді позики або за зобов'язання її надати, що

визначаються пропорційно до часу і суми вимоги, встановлені пропорційно до суми вимоги.

Проценти та прирівняні до них комісійні складають основну частину банківських доходів. Проценти за користування кредитами мають найбільшу питому вагу у доходах банку. Після доходів за кредитами наступними за значенням виступають надходження за інвестиційними цінними паперами, процентний дохід за міжбанківськими позиками (без забезпечення та під забезпечення державних цінних паперів). Здійснений аналіз процентних доходів показано на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Процентні доходи та їх структура [28, с. 160]

Дохід від операцій із цінними паперами може складатися з дисконту та купона, але до процентного доходу за борговими цінними паперами включаються тільки проценти, які були нараховані за такими цінними паперами після їх придбання.

Процентні доходи доцільно класифікувати за такими критеріями:

- строковість;
- резидент/нерезидент;
- фінансовий інструмент (депозити, кредити або цінні папери).

До процентного також входить дохід за строковими депозитами, що розміщені в інших банках. Значення складових процентного доходу може змінюватися щорічно залежно від змін процентних ставок і попиту на кредити, але дохід за кредитами практично завжди залишається важливим для кожного банку. Проценти та прирівняні до них комісії повинні обліковуватися регулярно не рідше одного разу на місяць, як правило, в останній його день, незалежно від періодичності розрахунків, яка вказана в угоді з контрагентом.

Комісійні - це доходи за усіма послугами, наданими контрагентам, окрім комісійних, що подібні за природою до процентів.

До категорії комісійних належать:

- комісійні за гарантії розміщення позик від імені інших кредиторів та за операціями з цінними паперами;

- комісійні доходи від операцій за розрахунково-касове обслуговування, обслуговування кредитних рахунків, за зберігання цінностей та здійснення

операцій із цінними паперами;

- комісійні за проведення операцій з іноземною валютою та за продаж або купівлю монет і коштовних металів для третіх сторін;

- інші комісійні доходи за операціями, що визначаються Законом України "Про банки і банківську діяльність".

Торгівельні прибутки - це чисті прибутки від операцій купівлі-продажу різних фінансових інструментів, що здійснюється з ініціативи банку і не є виконанням доручень клієнтів.

До них належать:

- чисті прибутки від діяльності на валютному ринку і ринку банківських металів;
- чисті прибутки від операцій із цінними паперами на продаж;
- чисті прибутки від торгівлі іншими фінансовими інструментами.

До інших банківських операційних доходів належить дивідендний доход - від цінних паперів, які обліковуються в третьому класі Плану рахунків бухгалтерського обліку (цінні папери на продаж та інвестиційні цінні папери — аналітичний рахунок балансовий 6300), доход від оперативного лізингу, штрафи та пені, отримані за банківськими операціями.

Інші небанківські операційні доходи є наслідком здійснення банком господарських операцій. Небанківськими операційними доходами вважаються доходи, які не стосуються основної діяльності банку, але забезпечують її здійснення (доходи від продажу основних засобів - від орендних операцій), доходи від продажу окремих небанківських послуг (аудиторські послуги, програмне забезпечення, консультації не фінансового характеру тощо), штрафи та пені, отримані за господарськими операціями тощо.

Окремо розглядаються доходи банку від зменшення резервів за заборгованістю.

Ці доходи утворюються за умов зменшення обсягів продуктивних активів та зобов'язань банку або внаслідок зміни структури активів. Зменшення абсолютного розміру продуктивних активів призводить до скорочення активних операцій банку і потенційного зменшення доходу від цих операцій. Зниження обсягу зобов'язань, за рахунок яких формується значна частка активів, також спричиняє імовірне скорочення числа активних операцій банку та зменшення доходу від них. Тобто, отримання доходу з цього джерела може стати причиною зменшення інших видів операційного доходу. Що стосується зміни структури активів, то утворенню доходів від зменшення резервів сприяє зниження частки

ризикових актів. За певних умов, це - позитивне явище, але треба пам'ятати, що між ризиком і доходом існує прямий зв'язок. Це означає, що імовірність зниження доходності активів банку внаслідок зменшення їх ризикованості буде досить високою. Непередбаченими вважаються доходи, які за змістом відповідають таким ознакам:

- виникають у разі надзвичайних подій і мають одноразовий характер - прибуток буде визначений тільки за фактом подій;
- не повторюються по суті (наприклад, виникли через зміни у правилах бухгалтерського обліку активів і пасивів);
- інші непередбачені доходи.

Непередбачені доходи не можуть бути прийняті до уваги для фінансової оцінки банку.

1.2. Сутність та види витрат комерційних банків

Для забезпечення фінансово-господарської діяльності комерційні банки здійснюють відповідні витрати, обсяг та структура яких залежить від обсягів та вартості втрачених у процесі діяльності трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

Так само, як і доходи, витрати - необхідна умова отримання прибутку. Без здійснення відповідних витрат неможлива діяльність, навіть існування комерційного банку. Але на відміну від доходів, збільшення яких потенційно збільшує прибуток, вплив на прибуток витрат носить зворотній характер. Тому метою аналізу витрат є їх мінімізація на основі ефективного використання ресурсів комерційного банку. [20, с. 586]

Витрати – це зменшення економічної вигоди у звітному періоді, у формі вибуття або використанні активів чи збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу за винятком розподілу капіталу між учасниками (акціонерами) чи його вилучення. Зростання банківських витрат, які неузгодженні зі збільшенням його прибутку може

істотно погіршити фінансовий стан навіть крупному та авторитетному комерційному банку.

Витрати банку — це загальна сума грошових коштів, що витрачаються банком у процесі здійснення діяльності щодо залучення коштів та інших видів діяльності.

Згідно з класифікацією, запропонованою для складання Звіту про прибутки та збитки, витрати банку поділяються на наступні групи (рис. 1.3.):

Рис. 1.3. Структура витрат комерційного банку

- процентні витрати;
- комісійні витрати;
- адміністративні витрати;
- витрати на персонал;
- витрати на безнадійні та сумнівні борги;
- непередбачені витрати.

Оцінка витрат банку здійснюється по тій же схемі, що й оцінка його доходів. Валові витрати банку можна розділити на процентні і непроцентні.

Процентні витрати, як і процентні доходи, становлять найбільшу статтю банківських витрат. До цієї статті витрат належать:

- процентні витрати за коштами до запитання, отриманими від центрального та інших комерційних банків, а також депозитами, розміщеними іншими банками в цьому банку;
- процентні витрати за коштами до запитання та строковими депозитами, розміщеними в цьому банку підприємствами, іншими особами та населенням;
- процентні витрати за борговими зобов'язаннями, емітованими банком;
- процентні витрати за позабалансовими операціями;
- інші процентні витрати.

Фактично процентні витрати банку — це проценти, сплачені власникам основних депозитів, та процентні виплати за коштами, залученими на грошовому ринку, в тому числі за цінними паперами власної емісії.

До непроцентних витрат відносять:

1) операційні витрати:

- сплачені комісійні по послугах і кореспондентських відносинах;
- витрати по операціях із цінними паперами;
- витрати по операціях на валютному ринку;

2) витрати по забезпеченню функціонування банку:

- витрати на утримання апарата управління;
- господарські витрати;

3) інші витрати:

- штрафи, пені, неустойки сплачені;
- відсотки і комісійні минулого років і т.д. [38, с. 108]

Структуру непроцентних витрат показано на рис. 1.4.

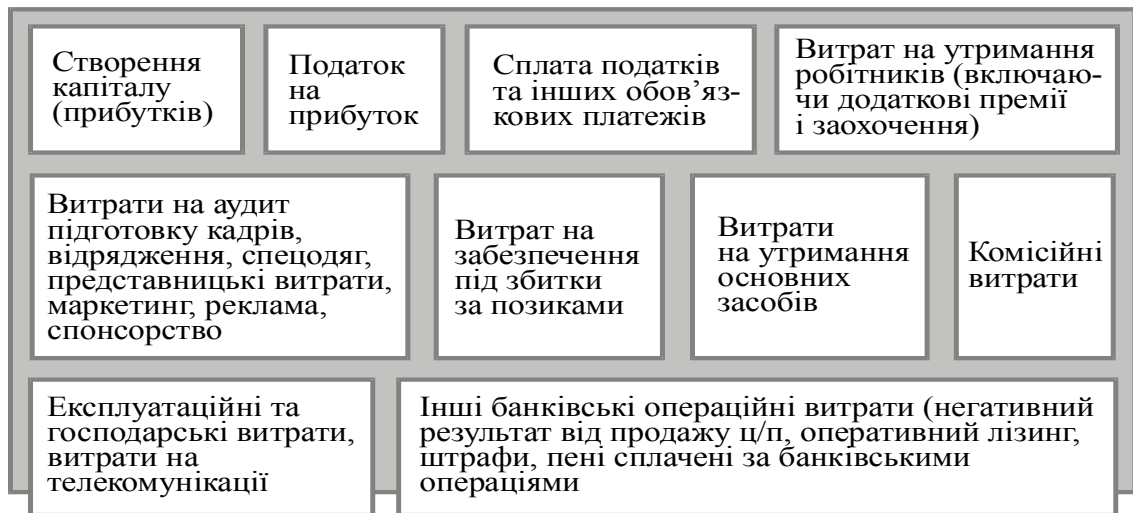

Рис. 1.4. Структура непроцентних витрат [28, с. 165]

Комісійні витрати комерційного банку — це комісійні, сплачені іншим банківським установам за розрахунково-касове та кредитне обслуговування, фінансовим посередникам за посередництво в проведенні операцій з цінними паперами та на валютному ринку, а також комісійні, сплачені за позабалансовими операціями.

Загальноадміністративні витрати містять витрати на утримання та експлуатацію основних засобів, нематеріальних активів, амортизацію, збиток від продажу основних засобів, операційний лізинг, витрати на охорону та телекомунікації, аудит, рекламу, відрядження, проведення маркетингових досліджень та сплату обов'язкових платежів (крім податку на прибуток) та ін.

Витрати на персонал містять заробітну плату, витрати на соціальне забезпечення, обов'язкові нарахування премії, винагороди тощо; окремою статтею відображається середня кількість працівників банку протягом року;

Витрати на безнадійні та сумнівні борги включають відрахування до резервів на покриття ризикованих активів (за кредитами, цінними паперами, дебіторську заборгованість тощо);

Непередбачені включають витрати, які виникли у зв'язку з подіями чи операціями, що відрізняються від звичайної діяльності банку і не є регулярними, включаючи прибутковий податок на них;

- інші обов'язкові платежі, що відповідно до законодавства включаються до операційних витрат (ПДВ, податок на землю, нерухоме майно тощо).

Процентні та комісійні витрати банку залежать переважно від ринкової кон'юнктури та конкурентної позиції банку. На операційні витрати банку суттєвий вплив має внутрішнє середовище банку — якість фінансового менеджменту та якість управління матеріальними і трудовими ресурсами банку. Тому при аналізі витрат банку та управління ними основні резерви економії потрібно шукати в непроцентних витратах банку, а саме у витратах на організацію та функціонування банківської установи.

У останні роки спостерігається зріст питомої ваги видатків на виплату відсотків по вкладах клієнтів. Це пояснюється, по-перше, підвищенням рівня процентних ставок по депозитах у результаті посилення конкурентної боротьби і, по-друге, збільшенням питомої ваги депозитних рахунків у загальній сумі притягнутих коштів.

Банки, що виконують міжнародні розрахункові операції, сплачують комісійні банку, що виконує доручення на здійснення операцій (акредитивних, інкасових і ін.). Але кінцевим платником виступає клієнт банку, із доручення якого проведена операція. Банк у повному обсязі списує з його рахунку сплачену їм комісію.

Видатки банку на утримання й експлуатацію будинків і устаткування, оплату персоналу і соціальні посібники носять щодо постійний характер. Їхня питома вага в загальній сумі видатків банку дуже значна.

Значна частина коштів банку витрачається на створення резервів. Інші видатки в рахунку прибутків і збитків банку показуються по статті «Інші операційні видатки». Це внески, видатки на рекламу, інвентар і

матеріали, на оплату послуг аудиторських фірм, судові і транспортні витрати, а також деякі види податків.

Зріст операційних видатків не тільки відбиває несприятливий стан кон'юнктури ринку, на якому банк залучає ресурси, але і може свідчити про погіршення менеджменту. Особлива увага заслуговує оцінка двох груп статей: видатки, пов'язані з забезпеченням функціонування банку (особливо адміністративно-господарські) і видатки, пов'язані з підвищенням ризикованості банківської діяльності (створення обов'язкових і інших страхових резервів). [12]

1.3. Нормативне регулювання управлінням доходами та витратами банку

Сьогодні актуальним є розроблення методів оцінки, зіставлення та відбору даних, що характеризують результативність діяльності банку, отриманих із різних джерел. Для інформаційного забезпечення аналізу доходів і витрат можна використовувати всі види директивної, нормативної, облікової, фінансової, статистичної, довідкової та методичної інформації. Але базовою інформацією для фінансового аналізу є дані звіту про фінансові результати, який відображає величину дохідних і витратних статей, згрупованих за їх характером та основними напрямками; балансу (з примітками), який розкриває наявність та напрями розміщення фінансових ресурсів банку на фіксований момент часу; фінансового плану, або бізнес-плану, комерційного банку щодо очікуваних доходів і витрат періоду, який аналізується.

Відповідно до законів України «Про Національний банк України» та «Про банки та банківську діяльність» фінансова звітність банків складається на підставі Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої Постановою НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368 (зі змінами та доповненнями) та Інструкції про складання річного фінансового звіту банків

України, затвердженої Постановою НБУ від 26 грудня 2001 р. № 545 (зі змінами та доповненнями). [2, 3, 10]

До складу банківської звітності належать: балансовий звіт, звіт про фінансові результати, а також ряд додатків до цих звітів, у яких наведена інформація про структуру активів, зобов'язань та власних коштів банку, ризику, якість кредитного портфеля, а також про інші показники, які є дуже важливими для характеристики фінансового стану банку. Наявність таких додатків дає змогу відобразити звітність українських банків на рівні міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності. Завдяки цьому фінансова звітність задовольняє вимоги користувачів інформації поза банком (акціонерів, клієнтів та партнерів банку, НБУ, фінансових органів тощо). Взаємозв'язок між балансом та звітом про фінансові результати проявляється в тому, що активи балансу генерують основну частину операційних доходів, а пасиви — операційних витрат, на аналізі яких ґрунтується оцінювання ефективності банківської діяльності. Для більш детального аналізу фінансових результатів діяльності банку (у тому числі доходів і витрат) як інформаційне джерело можуть бути використані дані звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал банку, а також дані аналітичного і синтетичного обліку.

Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність», банки організують бухгалтерський облік відповідно до внутрішньої облікової політики, розробленої на підставі правил, встановлених Національним банком України відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та положень (стандартів) України. (Найважливішим принципом міжнародних стандартів обліку та звітності є принцип відкритості (транспарентності)). Відповідно до нормативних актів Національний банк України встановив порядок публікацій комерційними банками у засобах масової інформації звітності про свою діяльність та надання її до НБУ. Передбачається послідовне розширення складу даних, що оприлюднюються банками, та підвищення їх достовірності.

Бухгалтерський облік має забезпечувати своєчасне та повне відображення всіх банківських операцій та надання користувачам достовірної інформації про стан активів і зобов'язань, результати фінансової діяльності та їх зміни.

У фінансових звітах кожного банку відображаються результати його діяльності за звітний період.

Банк зобов'язаний подавати Національному банку України фінансову і статистичну звітність щодо роботи банку, його операцій, ліквідності, платоспроможності, прибутковості, а також інформацію афілійованих осіб банку з метою оцінки фінансового стану банку. У разі здійснення банком операцій з високим рівнем ризику, які призвели або можуть призвести до втрати активів або доходів, Національний банк України має право призначити тимчасову адміністрацію банку.

Національний банк України має право вимагати від банку подання консолідованої звітності.

Національний банк України встановлює для банків:

- 1) форми звітності та методику її складання;
- 2) періодичність та строки подання звітності;
- 3) структуру пояснювальної записки;
- 4) мінімум відомостей, що підлягають опублікуванню, та строки їх подання;
- 5) методику складання консолідованої звітності.

Національний банк України має право в окремих випадках вимагати подання разової та тимчасової звітності.

Фінансова звітність банків, що подається до Національного банку України, має бути щорічно перевірена аудитором. Аудиторська перевірка банку здійснюється аудитором, який має сертифікат Національного банку України на аудиторську перевірку банківських установ.

Банк зобов'язаний публікувати квартальні баланси, а також звіт про прибутки (збитки) в газеті "Урядовий кур'єр" чи "Голос України" протягом місяця, наступного за звітним кварталом.

Банк зобов'язаний публікувати річну фінансову звітність, підтверджену аудитором, не пізніше 1 червня наступного за звітним року в газеті "Урядовий кур'єр" чи "Голос України".

Також нормативно-довідкова інформація міститься у збірках галузевих, відомчих, міжгалузевих нормативів, прейскурантах, каталогах, проспектах. Джерелами нормативно-правової інформації є також різноманітні рекомендації щодо організації і методики фінансового аналізу діяльності банків. Характерною рисою нормативно-довідкової інформації є її необов'язковий для застосування характер. Не зважаючи на це, у фінансовому аналізі доходів і витрат нормативно-довідкова інформація відіграє важливу роль: за її допомогою аналітик визначає оптимальний шлях вирішення завдань аналізу.

Фінансовий план комерційного банку є джерелом планової інформації щодо очікуваних доходів і витрат звітного періоду. Ця інформація застосовується як база порівняння фактичних показників з їх плановими значеннями для оцінки виконання плану доходів і витрат в цілому, за складом і структурою, а також при проведенні факторного аналізу доходів та витрат.

Основними джерелами облікової фактографічної інформації, яка характеризує доходи і витрати за певний період, є дані бухгалтерського та статистичного обліку та звітності.

Облікова бухгалтерська інформація отримується методами суцільного безперервного спостереження, обов'язкового документування та систематизації на відповідних рахунках. На основі облікової інформації складаються форми бухгалтерської (фінансової) звітності. Доходи, витрати і прибуток банку відображаються у Звіті про прибутки та збитки, який є складовою фінансового звіту комерційного банку.

За даними статистичного обліку складаються відповідні форми статистичної звітності. У фінансовому аналізі доходів і витрат інформація, джерелом якої є статистичний облік, застосовується поряд з інформацією, що надходить з бухгалтерського обліку. Статистична інформація застосовується для дослідження окремих фінансово-господарських ситуацій, наслідком яких є суттєві відхилення отриманих доходів або здійснених витрат від очікуваних значень.

Інформаційна система управління доходами і витратами банку поєднує всі види економічної інформації, незалежно від джерела її утворення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

2.1. Аналіз доходів ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ», динаміка, структура

Фінансовий стан банку характеризується такими показниками, як доходи, витрати, прибуток (збиток) — різниця між доходами і витратами, чистий прибуток — після сплати податку. З метою виявлення резервів зростання прибутковості банківської діяльності як джерела формування банківського капіталу, що забезпечує стабільність фінансового стану банку, здійснюється комплексний аналіз його доходів і витрат.

Доход банку є необхідною умовою отримання прибутку і забезпечення рентабельності діяльності банку. Як фактор утворення прибутку, доход у свою чергу перебуває під впливом різноманітних факторів. Аналіз доходу як окремого виду фінансових результатів є необхідною умовою забезпечення ефективного управління доходом з метою збільшення його обсягу та підвищення рівня доходності банківських операцій.

Аналіз доходу банку здійснюється за наступними напрямками:

- загальний аналіз доходів;
- факторний аналіз доходів;
- аналіз доходності банку.

Для оцінювання ефективності банківської діяльності передбачається перегрупування дохідних статей звіту про фінансові результати банку відповідно до типових напрямів доходів: розрізняють процентні доходи, основним джерелом яких є продуктивні активи, та непроцентні доходи банку, що містять комісійні, торговельні, інші операційні та непередбачені доходи. Попередній аналіз здійснюється за цими напрямками доходів. Схема розрахунків:

$$D = D_p + D_n, \quad (2.1.)$$

де D — загальна сума доходів банку;

D_p — процентні доходи;

D_n — непроцентні доходи.

Значення кожного напрямку доходів у формуванні сукупного доходу банку оцінюється через визначення відповідної частки у загальному обсязі, а в динаміці сума абсолютних відхилень дорівнюватиме загальному збільшенню доходу:

$$\Delta D = \Delta D_p + \Delta D_n, \quad (2.2.)$$

де ΔD , ΔD_p , ΔD_n — зміна загальної суми доходів, процентних та непроцентних доходів відповідно.

Загальний аналіз доходів пропонується починати з розгляду їх динаміки і структури, оцінка яких передбачає ряд таких розрахунків:

- визначається відношення абсолютного відхилення кожної статті доходів до загального приросту результативного показника, тобто частка приросту кожного виду доходів до величини приросту сукупного доходу банку, що розраховується за формулою:

$$\Delta D_i : \Delta D \quad (2.3.)$$

де D_i — зміна конкретного виду доходів банку;

- оцінюється вплив зміни величини кожного виду доходів на темп приросту результативного показника, тобто можна розрахувати, на скільки процентів відносно базового рівня змінився загальний обсяг доходу під впливом конкретного виду доходу, що розраховується за формулою:

$$\Delta D_i : \Delta D \cdot 100 \%, \quad (2.4.)$$

де ΔD_i — зміна окремого виду доходів;

D_0 — загальний обсяг доходу у базовому періоді.

Відповідно до розглянутої моделі може бути використана така система:

$$\Delta D : D_0 = \Delta D_p : D_0 + \Delta D_n : D_0. \quad (2.5.)$$

Уявлення про вплив на динаміку сукупного доходу банку, зміни величини окремих видів доходів і одночасно їх структури дає індексний метод аналізу, який розраховують за формулою:

$$I^D = D_1 : D_0 = I_p^D \cdot d_p + I_n^D \cdot d_n, \quad (2.6.)$$

де I^D , I_p^D , I_n^D — індекси, що відображають темп зміни відповідно загальної величини доходу, величини процентних і непроцентних доходів і розраховуються так: $I_p^D = D_{p1} : D_{p0}$; $I_n^D = D_{n1} : D_{n0}$;

d_p , d_n — питома вага у загальному обсязі доходів відповідно величини процентних і непроцентних доходів у базовому періоді, що розраховуються за формулою:

$$d_p = D_{p0} : D_0; \quad d_n = D_{n0} : D_0. \quad (2.7.)$$

Тільки структура сукупного доходу банку у базовому періоді пояснює невідповідність між темпами зростання окремих видів доходів та рівнем впливу цих змін на темпи зростання загальної величини доходів.

[17, с. 348]

Загальний аналіз динаміки доходних статей може здійснюватись через порівняння з показниками бізнес-плану комерційного банку або з даними попереднього періоду відповідно табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Загальний аналіз виконання плану з доходу ПАТ «ПРЕУС БАНК
МКБ»

Показник	2015 рік		2016 рік		Відхилення		
	Д ₀	%	Д ₁	%	ΔД	% до Д ₀	ΔД _i
							ΔД
Процентні доходи, Д _п	2599535	77,75	4580089	80,61	1980554	+59,23	0,847
Непроцентні доходи, Д _н	744106	22,25	1101765	19,39	357659	+10,70	0,153
Разом доходів, Д	3343641	100	5681854	100	2338213	+69,93	1,0

На підставі наведених у табл. 2.1. розрахунків можна зробити такі висновки:

- зростання фактичного обсягу доходів порівняно з 2015 роком на 2338213 грн, або на 69,93 %, відбулося за рахунок фактичної зміни процентних доходів на 1980554 грн, або на 59,23 %, та за рахунок фактичної

зміни непроцентних доходів порівняно з планом на 357659 грн, або на 10,70 %;

- частка збільшення процентних доходів у зміні фактичного обсягу доходів становить 0,847, а частка непроцентних доходів — 0,153 порівняно з показниками попереднього періоду;

- використання індексного методу показує, що темп зміни фактичного обсягу доходів банку становить:

$$I^D = D_1 : D_0 = 5681854 : 3343641 = 1,699.$$

У тому числі за рахунок темпів зміни фактичних обсягів процентних і непроцентних доходів відповідно:

$$I_{\text{п}}^D = D_{\text{п1}} : D_{\text{п0}} = 4580089 : 2599535 = 1,8;$$

$$I_{\text{н}}^D = D_{\text{н1}} : D_{\text{н0}} = 1101765 : 744106 = 1,5,$$

а за рахунок фактичної зміни структури процентних та непроцентних доходів відповідно:

$$d_{\text{п}} = D_{\text{п0}} : D_0 = 2599535 : 3343641 = 0,78;$$

$$d_{\text{н}} = D_{\text{н0}} : D_0 = 744106 : 3343641 = 0,22.$$

Отже, індекс зміни фактичної величини доходу становить:

$$I^D = I_{\text{п}}^D \cdot d_{\text{п}} + I_{\text{н}}^D \cdot d_{\text{н}} = 1,8 \cdot 0,78 + 1,5 \cdot 0,22 = 1,734.$$

Загальна оцінка доходів банку за їх напрямками, як це передбачено у звіті про фінансові результати, здійснюється за допомогою аналітичної табл. 2.2.

Дані табл. 2.2. свідчать про те, що загальні доходи банку збільшилися на 2338213 тис. грн, або на 69,23 %, за період, який аналізується.

Зростання відбулося за рахунок збільшення процентних доходів на 59,23 % (1980554 тис. грн), а за рахунок непроцентних — на 10,70 % (357659 тис. грн). Загальне збільшення доходів супроводжувалося зростанням усіх його складових.

Таблиця 2.2.

Загальна оцінка структури і динаміки доходів ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Напрямки доходів	2015 рік		2016 рік		Відхилення		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	% до бази
1. Процентний дохід	2599535	77,75	4580089	80,61	1980554	76,19	59,23
2. Комісійний дохід	522564	15,63	658166	11,58	135602	25,95	4,06
3. Чистий торговельний дохід	170708	5,10	343738	6,05	173030	101,36	5,17
4. Інший дохід	50834	1,52	99861	1,76	49027	96,45	1,47
5. Разом доходів	3343641	100	5681854	100	2338213	69,93	69,93
У тому числі:							
процентні	2599535	77,75	4580089	80,61	1980554	76,19	59,23
непроцентні	744106	22,25	1101765	19,39	357659	48,07	10,70

Першу сходинку посідають процентні доходи, в основі яких є надходження плати за наданими кредитами, розміщеними депозитами та за цінними паперами, питома вага яких збільшилася з 77,75 до 80,61 %. У звітному періоді зросли комісійні доходи на 135602 тис. грн, але їх частка у структурі сукупного доходу звітного періоду зменшилася до 11,58 %, тобто на 4,05 процентного пункту. Відбулося також збільшення доходу від торговельних операцій на 173030 тис. грн, або на 5,17 %, що свідчить про активну діяльність даного комерційного банку на ринку валютних ресурсів та цінних паперів.

Отже, можна зробити висновок, що загальна оцінка доходів банку позитивна, але уточнені дані мають ґрунтуватися на аналізі окремих статей доходів та вивченні причин, що зумовили відповідні зміни.

Детальний аналіз доходів здійснюється постатейно за кожною групою доходів (табл. 2.3).

Дані табл. 2.3 свідчать, що за аналізований період доходи комерційного банку збільшилися на 2338213 тис. грн, або на 69,93%. Це відбулося завдяки зростанню процентних доходів на 1980554 тис. грн, або на 59,23%, комісійних доходів на 135602 тис. грн. або на 4,06% та доходів від торгівлі іноземною валютою на 189406 тис. грн, або на 5,66 %.

Зменшилися надходження від торговельного доходу цінними паперами — на 16376 тис. грн, або на 0,49 %.

Змінилась і структура доходів. Якщо процентні доходи у 2015 році становили 77,7 %, то у 2016 році їх частка збільшилася до 80,6 %, у тому числі від наданих клієнтам кредитів відповідно з 74,6 до 78,2 %.

Питома вага комісійних доходів знизилась відповідно з 15,6 до 11,6 %, зросла частка торговельного доходу відповідно з 5,1 % у 2015 році до 6,0 % у 2016 р., у тому числі за рахунок торгівлі іноземною валютою — з 3,7 до 5,4 % (майже у 1,5 раза).

Таблиця 2.3.

Порівняльний аналіз постатейної структури і динаміки доходів

ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Статті доходів	2015 рік		2016 рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн	% до підсумку
1. Процентні доходи, всього	2599535	77,7	4580089	80,6	1980554	59,23
У тому числі:						
від кредитів наданих	2497009	74,6	4443898	78,2	1946889	58,23
від коштів, розміщених у банках	40375	1,2	55320	1,0	14945	0,44
від цінних паперів	62151	1,9	80871	1,4	18720	0,56
2. Комісійні доходи, всього	522564	15,6	658166	11,6	135602	4,06
У тому числі:						
від операцій з банками	44245	1,3	66655	1,2	22410	0,67
від операцій з клієнтами	478319	14,3	591511	10,4	113182	3,39
3. Чистий торговельний дохід	170708	5,1	343738	6,0	173030	5,17
У тому числі:						
від іноземної валюти	122181	3,7	311587	5,4	189406	5,66
від цінних паперів	48527	1,4	32151	0,6	-16376	-0,49
4. Інші операційні доходи	50834	1,6	99861	1,8	49027	1,47
5. Разом доходів	3343641	100	5681854	100	2338213	69,93

Можна зробити висновок, що даний комерційний банк активізував роботу щодо одержання процентних доходів через оптимізацію свого кредитного портфеля, але водночас він не приділяв належної уваги розвитку банківських послуг, які могли б приносити доходи.

Наступним етапом аналізу доходів є вивчення факторів, які впливають на зміну величини отриманих доходів та визначення можливостей її збільшення, що здійснюється за допомогою факторного аналізу кожної групи і видів доходів відповідно до наведених нижче аналітичної таблиці (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

Факторний аналіз доходів ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Показник	2015 рік		2016 рік		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Дохідні активи, A_d	24050191	*	42751863	*	+18701672	77,8
2. Процентні доходи разом, D_p	2559160	100	4524769	100	+1965609	76,8
3. Процентні доходи за кредитами	2497009	*	4443898		+1946889	
4. Частка процентних доходів за кредитами, $Ч_k$	*	97,6	*	98,2	+0,6	
5. Процентні доходи за цінними паперами	62151	*	80871		+18720	
6. Частка процентних доходів за цінними паперами, $Ч_{цп}$	*	2,4	*	1,8	-0,6	
7. Середня процентна ставка за дохідними активами, $i_{сер}$	*	10,64	*	10,58	-0,06	

За даними табл. 2.4. визначимо вплив наступних факторів на величину процентних доходів D_p :

1. Зміни обсягу дохідних активів A_d :

$$D_p(A_d) = D_{p0} \cdot [(A_{d1} : A_{d0}) - 1] \quad (2.8.)$$

$$D_p(A_d) = 2559160 \cdot [(42751863 : 24050191) - 1] = + 1990028,7 \text{ (тис. грн);}$$

— у процентах:

$$D_p(A_d) : D_{p0} \cdot 100 \% = + 1990028,7 : 2559160 \cdot 100 \% = 77,8 \%$$

2. Зміни структури дохідних активів $Ч_k, Ч_{цп}$:

$$D_{\text{п}}(C_{\text{к}}, C_{\text{цп}}) = (D_{\text{п0}}^{\text{к}} \cdot C_{\text{к1}} + D_{\text{п0}}^{\text{цп}} \cdot C_{\text{цп1}}) : 100 - D_{\text{п0}} \quad (2.9.)$$

$$D_{\text{п}}(C_{\text{к}}, C_{\text{цп}}) = (2497009,98,2 + 62151,1,8) : 100 - 2559160 = -105978,4 \text{ (тис. грн.)};$$

— у процентах:

$$D_{\text{п}}(C_{\text{к}}, C_{\text{цп}}) : D_{\text{п0}} \cdot 100 \% = -105978,4 : 2559160 \cdot 100 \% = -4,2 \%$$

3. Зміни середньої відсоткової ставки за видами дохідних активів

$i_{\text{сер}}$:

$$D_{\text{п}}(i_{\text{сер}}) = (D_{\text{п1}} - D_{\text{п0}}) - D_{\text{п}}(A_{\text{д}}) - D_{\text{п}}(C_{\text{к}}, C_{\text{цп}}) \quad (2.10.)$$

$$D_{\text{п}}(i_{\text{сер}}) = +1965609 - 1990028,7 - (-105978,4) = +81558,7 \text{ (тис. грн.)};$$

— у процентах:

$$D_{\text{п}}(i_{\text{сер}}) : D_{\text{п0}} \cdot 100 \% = +81558,7 : 2559160 \cdot 100 \% = 3,2 \%$$

Аналізуючи проведені розрахунки, можна зробити висновок, що за рахунок збільшення дохідних активів на 18701672 тис. грн. комерційний банк отримав додатково 1990028,7 тис. грн. доходу, що на 77,8 % більше, ніж у попередньому 2015 році.

Зменшення середньої процентної ставки за дохідними активами з 10,64 до 10,58 % істотно не вплинуло на величину банківського доходу, навпаки, він збільшився на 81558,7 тис. грн., або на 3,2 %.

Найвагомішим фактором зниження процентного доходу стали негативні зміни у структурі дохідних активів, що спричинило зменшення доходу банку на 105978,4 тис. грн., або на 4,2 % порівняно з попереднім роком. Зниження частки портфеля цінних паперів у складі дохідних активів з 2,4 до 1,8 % зумовлено високими ризиками можливих втрат від банківських операцій на ринку цінних паперів.

Перевірка:

Зміна обсягу процентних доходів банку за рахунок зміни розглянутих вище факторів становить

$$D_{\text{п}}(A_{\text{д}}, C_{\text{к.цп}}, i_{\text{сер}}) = D_{\text{п}}(A_{\text{д}}) + D_{\text{п}}(C_{\text{к}}, C_{\text{цп}}) + D_{\text{п}}(i_{\text{сер}}) \quad (2.11.)$$

$$D_{\text{п}}(A_{\text{д}}, C_{\text{к.цп}}, i_{\text{сер}}) = +1990028,7 - 105978,4 + 81558,7 = +1965609 \text{ (тис. грн.)},$$

а за даними таблиці абсолютне відхилення

$$D_{\pi} = D_{\pi 1} - D_{\pi 0} = 4524769 - 2559160 = 1965609 \text{ (тис. грн.)}.$$

Аналогічно здійснюється перевірка зміни процентних доходів банку у процентах.

$$\text{За даними розрахунків: } +77,8 \% - 4,2 \% + 3,2 \% = +76,8 \%;$$

за даними аналітичної таблиці:

$$(D_{\pi 1} - D_{\pi 0}) : D_{\pi 0} \cdot 100 \% = 1965609 : 2559160 \cdot 100 \% = 76,8 \%.$$

Дані перевірки свідчать, що абсолютне відхилення величини процентних доходів у звітному періоді з урахуванням таких факторів, як обсяг та структура дохідних активів і середня процентна ставка за ними, становило 1965465 тис. грн, або 76,8 %.

У практиці аналізу доходів банку використовують, як правило, вплив двох факторів — зміни обсягу наданих банком кредитів та середньої процентної ставки за ними або обсягу підпроцентних цінних паперів і середньої ставки за ними.

Методика аналізу процентних доходів передбачає виявлення факторів, що впливають на їх обсяг, та можливостей визначення ступеня впливу кожного фактора. Отже, зростання процентних доходів залежить від:

- збільшення середніх залишків за статтями дохідних активів $F(A_{\text{сер}})$;
- збільшення середнього рівня процентної ставки за дохідними активами $F(i_{\text{сер}})$.

Вплив першого фактора визначається за формулою:

$$F(A_{\text{сер}}) = (A_{\text{сер}}^1 - A_{\text{сер}}^0) \cdot i_{\text{сер}}^0, \quad (2.12.)$$

де $A_{\text{сер}}^1$ — середні залишки за дохідними активами у періоді, що аналізується (звітному), $A_{\text{сер}}^0$ — середні залишки за дохідними активами в базовому або попередньому періоді, $i_{\text{сер}}^0$ — середній рівень процентної ставки у базовому періоді.

Вплив другого фактора визначається за формулою:

$$F(i_{\text{сер}}) = (i_{\text{сер}}^1 - i_{\text{сер}}^0) \cdot A_{\text{сер}}^1, \quad (2.13.)$$

де $i_{\text{сер}}^1$ — середній рівень процентної ставки, яку отримує банк у звітному періоді, $i_{\text{сер}}^0$ — середній рівень процентної ставки у попередньому періоді, $A_{\text{сер}}^1$ — середні залишки за дохідними активами у звітному періоді.

Отже, вплив обох факторів на зміну процентного доходу розраховується так:

$$F(D_{\text{п}}) = F(A_{\text{сер}}) + F(i_{\text{сер}}). \quad (2.14.)$$

Аналіз впливу факторів на зміну величини отриманих банком процентних доходів здійснюється за допомогою аналітичної табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

Факторний аналіз процентних доходів ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Показники	2015 рік	2016 рік	Відхилення		
			Усього	У тому числі за рахунок зміни факторів	
				суми активів	процентної ставки
1. Середня величина дохідних активів $A_{\text{сер}}$, тис. грн	183478667	33401027	+150077640	+4502329	*
2. Середня ставка за дохідними активами $i_{\text{сер}}$, (% : 100)	0,03	0,029	-0,001	*	-33401
3. Процентні доходи $D_{\text{п}}$, — тис. грн — %	2599535 100	4580089 176,2	+1980554 +76,2	+4502329 +81,8	-33401 -5,6

Дані табл. 2.5. показують, що комерційний банк збільшив процентні доходи на 1980554 тис. грн. (76,2 %) за рахунок зростання величини дохідних активів шляхом їх диверсифікації на 150077640 тис. грн. (+81,8 %). Позитивна зміна першого фактора зумовила збільшення процентних доходів на 4502329 тис. грн.:

$$F(A_{\text{сер}}) = (A_{\text{сер}}^1 - A_{\text{сер}}^0) \cdot i_{\text{сер}}^0 = (33401027 - 183478667) \cdot 0,03.$$

Негативна зміна другого фактора — процентної ставки на 0,001 процентні пункти — призвела до зменшення процентних доходів банку на 33401 тис. грн. (-5,6%), тобто

$$F(i_{\text{сер}}) = (i_{\text{сер}}^1 - i_{\text{сер}}^0) \cdot A_{\text{сер}}^1 = (0,029 - 0,03) \cdot 33401027.$$

Отже, банк використав можливості з розширення розміщення коштів у дохідні активи, але зміни загального рівня процентної ставки грошового ринку та структури кредитного портфеля банку у бік «дешевих» або неризикованих кредитів негативно вплинули на величину отриманого ним процентного доходу. Розроблення пропозицій щодо резервів зростання доходу для прийняття управлінського рішення про їх використання потребує детального вивчення причин зміни процентної ставки з урахуванням економічної ситуації в країні та менеджменту активів комерційного банку.

Зростання обох факторів одночасно позитивно впливає на збільшення доходів комерційного банку за умови дотримання вимог щодо ліквідності банківських активів.

Для оцінки рівня дохідності банку використаємо методику коефіцієнтного аналізу доходів, який базується на факторному аналізі таких показників:

1. Коефіцієнт дохідності активів $K_d(A)$, що визначається відношенням сукупного доходу (Д) до загальних активів (А), який показує величину отриманих доходів на 1 грн банківських активів:

$$K_d(A) = Д : А. \quad (2.15.)$$

2. Коефіцієнт дохідності продуктивних (дохідних) активів $K_d(A^d)$, що визначається відношенням сукупного доходу до величини дохідних активів (А^д), який є різновидом попереднього коефіцієнта і характеризує «віддачу» дохідних активів:

$$K_d(A^d) = Д : А^d. \quad (2.16.)$$

3. Коефіцієнт операційної дохідності $K_{\text{оп}}(A^d)$, який визначається відношенням операційних доходів банку $Д_{\text{оп}}$ до величини дохідних активів:

$$K_{\text{оп}}(A^d) = Д_{\text{оп}} : А^d. \quad (2.17.)$$

Операційні доходи містять: доходи за кредитними операціями та розміщеними депозитами, за відкритими рахунками, за операціями з цінними паперами та іноземною валютою тощо, тобто доходи від операційної діяльності банку.

4. Коефіцієнт неопераційної дохідності $K_{\text{ноп}}(A^A)$, що визначається співвідношенням неопераційних доходів $D_{\text{ноп}}$ та дохідних активів банку:

$$K_{\text{ноп}}(A^A) = D_{\text{ноп}} : A^A. \quad (2.18.)$$

Неопераційні доходи включають: дивіденди від участі в капіталі інших банків і підприємств, позитивні курсові різниці від переоцінки рахунків в іноземній валюті, доходи від оренди або реалізації майна, отримані штрафи, пені та інші позареалізаційні доходи тощо.

Коефіцієнти дохідності $K_{\text{оп}}(A^A)$ і $K_{\text{ноп}}(A^A)$ є складовими попереднього коефіцієнта $K_d(A^A) = K_{\text{оп}}(A^A) + K_{\text{ноп}}(A^A)$ і тому дають якісну характеристику складу доходів та віддачі дохідних активів.

Аналіз тенденції зазначених коефіцієнтів у динаміці дає змогу визначити зростання або зниження дохідності банку, а їх факторний аналіз дає можливість кількісно оцінити вплив на них величини сукупного доходу, його якісного складу, величини дохідних активів та активів у цілому.

Аналіз дохідності з урахуванням зазначених коефіцієнтів здійснюється за допомогою даних табл. 2.6.

За даними розрахунків, проведених у табл. 2.6, найбільше значення має коефіцієнт дохідності продуктивних активів, величина якого зменшилась з 0,14 до 0,13 за період: станом на 1 січня 2016 р. на 1 грн. дохідних активів надійшло 14 коп. доходів, а станом на 1 січня 2017 р. — відповідно 13 коп., що є негативним явищем; таке ж значення має і коефіцієнт операційної дохідності.

Таблиця 2.6.

Коефіцієнтний аналіз дохідності ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Показник	2015 рік		2016 рік		Відхилення		Темп зростання, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абсолютне	%	
1. Активи разом, А	31226766	100	49694781	100	18468015	*	159,14
У тому числі: дохідні активи, А ^д	24050191	77,0	42751863	86,0	18701672	9,0	177,8
2. Разом доходів, Д	3343641	100	5681854	100	2338213	*	170,0
У тому числі: операційні доходи	3307807	98,9	5611993	98,8	2304186	-0,1	
неопераційні доходи	35834	1,1	69861	1,2	34027	-0,1	
3. Коефіцієнт дохідності активів, К _д (А)	0,11	*	0,12	*	0,01	*	109,1
4. Коефіцієнт дохідності, К _д (А ^д)	0,139	*	0,133	*	-0,006	*	95,68
5. Коефіцієнт операційної дохідності, К _{оп} (А ^д)	0,138	*	0,131	*	-0,006	*	94,93
6. Коефіцієнт неопераційної дохідності активів, К _{ноп} (А ^д)	0,0015	*	0,0016	*	0,0001	*	106,7

За допомогою методу ланцюгових підстановок можна оцінити вплив відповідних факторів на зміну даного коефіцієнта. Для цього розрахуємо скоригований коефіцієнт:

$$K_1 = D_1 : A_0^d = 5681854 : 24050191 = 0,236.$$

Вплив величини сукупних доходів визначається як різниця між скоригованим коефіцієнтом та значенням коефіцієнта дохідності К_д(А^д) станом на 01.01.08 р.:

$$F(1) = K_1 - K_d(A^d)_0 = 0,236 - 0,139 = 0,097.$$

Отже, збільшення величини доходів за аналізований період на

2338213

тис. грн. призвело до зростання дохідності банку на 0,1. Вплив другого фактора — величини дохідних активів — визначається як різниця між значенням коефіцієнта К_д(А^д) станом на 01.01.09 р. та скоригованим коефіцієнтом К₁:

$$F(2) = K_d(A^d)_1 - K_1 = 0,133 - 0,236 = -0,103.$$

Отже, величина дохідних активів за зазначений період зросла на 18701672 тис. грн., що призвело до зниження коефіцієнта дохідності, що є позитивним фактором, оскільки збільшення дохідних активів веде до зростання суми доходів банку.

Сукупний вплив двох факторів на коефіцієнт дохідності:

$$F(1) + F(2) = [K_1 - K_d(A^d)_0] + [K_d(A^d)_1 - K_1] = 0,097 - 0,103 = -0,006.$$

Отримані результати факторного аналізу можна деталізувати, якщо використати таку залежність коефіцієнтів дохідності:

$$K_d(A^d) = D : A^d = (D_{оп} + D_{ноп}) : A^d = D_{оп} : A^d + D_{ноп} : A^d = K_{оп}(A^d) + K_{ноп}(A^d).$$

Це співвідношення дає змогу кількісно оцінити вплив трьох факторів: величини дохідних активів $F(2)$, величини операційних доходів $F(3)$ та величини неопераційних доходів $F(4)$. При цьому сукупний вплив $F(3)$ та $F(4)$ повинен дорівнювати величині впливу першого фактора $F(1)$ у попередньому розрахунку, тобто впливу зміни сукупного доходу на дохідність банку.

Для здійснення розрахунків необхідно визначити ще один скоригований коефіцієнт:

$$K_2 = (D_{оп1} + D_{ноп0}) : A_0^d = (5611993 + 35834) : 24050191 = 0,235.$$

Вплив першого фактора — величини дохідних активів — залишається без змін:

$$F(1) = 0,133 - 0,236 = -0,103.$$

Вплив другого фактора — величини операційних доходів — визначимо як різницю між скоригованим коефіцієнтом K_2 та значенням коефіцієнта дохідності $K_d(A^d)$ станом на 01.01.09 р.:

$$F(2) = K_2 - K_d(A^d)_0 = 0,235 - 0,139 = 0,096.$$

Вплив третього фактора — величини неопераційних доходів — визначимо як різницю скоригованих коефіцієнтів:

$$F(3) = K_1 - K_2 = 0,236 - 0,235 = 0,001.$$

Отже, сукупний вплив трьох факторів буде таким:

$$F(K_d) = F(1) + F(2) + F(3) = -0,103 + 0,096 + 0,001 = -0,006.$$

За даними аналітичної таблиці 2.6 можна зробити висновки: збільшення величини операційних доходів за період на 2304186 тис. грн. призвело до позитивного впливу на коефіцієнт доходності $K_d(A^D)$, який зріс на 0,096; збільшення неопераційних доходів на 34027 тис. грн. мало дуже незначний позитивний вплив — відповідний коефіцієнт доходності зріс на 0,001.

2.2. Аналіз витрат ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ», динаміка, структура

Для забезпечення фінансово-господарської діяльності комерційні банки здійснюють відповідні витрати, обсяг та структура яких залежить від обсягів та вартості витрачених у процесі діяльності трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

Так само, як і доходи, витрати – необхідна умова отримання прибутку. Без здійснення відповідних витрат неможлива діяльність, навіть існування комерційного банку. Але на відміну від доходів, збільшення яких потенційно збільшує прибуток, вплив на прибуток витрат носить зворотній характер. Тому метою аналізу витрат є їх мінімізація на основі ефективного використання ресурсів комерційного банку.

Витрати — це зменшення економічної вигоди в аналізованому періоді внаслідок проведення комерційним банком фінансових та господарських операцій, які зменшують активи або збільшують заборгованість.

Здійснюючи аналіз витрат, необхідно:

- вивчити динаміку і структуру витрат за напрямками та постатейно;
- визначити вплив відповідних факторів на величину витрат з метою виявлення резервів їх оптимізації;
- виявити відповідність динаміки вартості ресурсної бази цінній політиці банку;

- вивчити вплив стану грошового ринку на структуру ресурсної бази банку та величину його витрат;

- розрахувати ступінь диверсифікації ресурсної бази банку.

Аналогічно загальному аналізу доходів банку здійснюється аналіз рівня витрат за окремими операціями за період, що аналізується. У звітності банків групування витрат за окремими напрямками збігається з розглянутим вище групуванням доходів, тобто містить такі види:

1. Процентні витрати:

- за залученими коштами клієнтів;
- за коштами інших банків, що містять позики і депозити;
- за емітованими борговими цінними паперами.

2. Комісійні витрати за послугами клієнтам та іншим банкам.

3. Загальноадміністративні витрати.

4. Витрати на персонал.

5. Відрахування до резервів.

6. Непередбачені витрати. [14]

Щоб оцінити відношення отриманих доходів до здійснених банком витрат, необхідно застосувати групування витрат на процентні та непроцентні. У звітності банків до першої групи належать статті з розділу «Процентні витрати». Категорія непроцентних витрат містить витрати за комісійними послугами клієнтам, за валютними операціями, за забезпеченням функціонування банку, непередбачені та інші операційні витрати (сплата податків тощо). Насамперед аналізується роль певних напрямів витрат у загальному обсязі витрат на основі такої моделі:

$$B = B_{\text{п}} + B_{\text{н}}, \quad (2.20.)$$

де B — загальна сума витрат,

$B_{\text{п}}$ — процентні витрати,

$B_{\text{н}}$ — непроцентні витрати.

На основі моделей зв'язку виконується рівняння:

$$\Delta B = \Delta B_{\text{п}} + \Delta B_{\text{н}}, \quad (2.21.)$$

де ΔB — зміна загальної суми витрат,

$\Delta B_{\text{п}}$ — зміна процентних витрат,

$\Delta B_{\text{н}}$ — зміна непроцентних витрат.

Загальний аналіз витрат здійснюється у такий спосіб:

1) визначається частка абсолютного приросту за рахунок зміни кожного виду витрат у зміні загального обсягу витрат:

$$\Delta B_i / \Delta B \cdot 100 \%, \quad (2.22.)$$

де ΔB_i — зміна обсягу окремих видів витрат;

ΔB — зміна сукупної величини витрат;

2) розраховується відношення обсягу приросту за рахунок зміни кожного виду витрат до величини витрат у бізнес-плані або базовому періоді за формулою:

$$\Delta B_i / B_0 \cdot 100 \%, \quad (2.23.)$$

де B_0 — обсяг витрат за бізнес-планом або у базовому періоді.

Відповідно: $\Delta B : B_0 = \Delta B_{\text{п}} / B_0 + \Delta B_{\text{н}} / B_0$;

3) розкладається відносна зміна загального обсягу витрат за складовими у такий спосіб:

$$I^B = B_1 / B_0 = I_{\text{п}}^B \cdot v_{\text{п}} + I_{\text{н}}^B \cdot v_{\text{н}}, \quad (2.24.)$$

де I^B , $I_{\text{п}}^B$, $I_{\text{н}}^B$ — індекси, що показують темп зміни відповідно загального обсягу витрат, величини процентних витрат, величини непроцентних витрат, які розраховуються так:

$$I^B = (B_{\text{п1}} + B_{\text{н1}}) : (B_{\text{п0}} + B_{\text{н0}}), \quad (2.25.)$$

$$I_{\text{п}}^B = B_{\text{п1}} : B_{\text{п0}}, \quad (2.26.)$$

$$I_{\text{н}}^B = B_{\text{н1}} : B_{\text{н0}}; \quad (2.27.)$$

$v_{\text{п}}$, $v_{\text{н}}$ — питома вага у загальному обсязі витрат відповідно величини процентних та непроцентних витрат за бізнес-планом або у базовому періоді, що розраховуються так:

$$v_{\text{п}} = B_{\text{п0}} : B_0, \quad (2.28.)$$

$$v_{\text{н}} = B_{\text{н0}} : B_0. \quad (2.29.)$$

Загальний аналіз динаміки витрат виконується через порівняння з показниками попереднього періоду та звітності банку відповідно до табл. 2.7.

Таблиця 2.7.

Загальний аналіз виконання плану за витратами ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Показник	2015 рік		2016 рік		Відхилення		
	V_0	%	V_1	%	ΔB	% до V_0	$\Delta B_i : \Delta B$
Процентні витрати, V_p	1644801	56,6	2455607	48,5	810806	+27,9	0,377
Непроцентні витрати, V_n	1262812	43,4	2602628	51,5	1339816	+46,1	0,623
Разом витрат, V	2907613	100	5058235	100	2150622	+74,0	1,0

Результати наведених у табл. 2.7 розрахунків свідчать, що:

- зростання фактичного обсягу витрат порівняно з 2015 роком на 2150622 тис. грн., або на 74,0 %, відбулося за рахунок зміни фактичних процентних витрат на 810806 тис. грн., або на +27,9 %, та за рахунок фактичного збільшення непроцентних витрат на 1339816 тис. грн., або на +46,1 %;

- частка процентних витрат у зміні фактичного обсягу витрат становить 0,377, а непроцентних витрат становить 0,623 у порівнянні з попереднім періодом;

- індексний метод показує, що темп зміни фактичного обсягу витрат становить:

$$I^B = V_1 : V_0 = 5058235 : 2907613 = 1,74,$$

за рахунок темпів зміни обсягів процентних витрат —

$$I_p^B = V_{p1} : V_{p0} = 2455607 : 1644801 = 1,49$$

і непроцентних витрат —

$$I_n^B = V_{n1} : V_{n0} = 2602628 : 1262812 = 2,06,$$

та за рахунок зміни темпів відповідно процентних і непроцентних витрат:

$$v_p = V_{p0} : V_0 = 1644801 : 2907613 = 0,566;$$

$$v_n = V_{n0} : V_0 = 1262812 : 2907613 = 0,434.$$

$$\text{Отже, } I^B = I_n^B \cdot v_n + I_n^B \cdot v_n = 1,49 \cdot 0,566 + 2,06 \cdot 0,434 = 1,737.$$

Відповідно до принципу прибутковості доходи банку повинні перевищувати витрати, тому загальна оцінка динаміки витрат банку містить аналіз коефіцієнтів, які характеризують стабільність діяльності та її прогнозування. До таких показників належать:

1) коефіцієнт дієздатності банку K_d , який визначається співвідношенням витрат і доходів. Оптимальне значення K_d не повинно перевищувати 0,95, збільшення до 1,0 і вище свідчить про погіршення дієздатності банку, тобто він стає збитковим;

2) коефіцієнт режиму економії витрат K_e , який є співвідношенням темпів збільшення витрат і темпів зростання доходів. Рівень показника $K_e < 1$ свідчить, що банк дотримується режиму економії, в іншому випадку — не дотримується.

Аналіз коефіцієнтів здійснюється за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8.

Загальна оцінка динаміки витрат ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Показники	2015 рік	2016 рік	Темп зростання, %
1. Витрати банку, тис. грн.	2907613	5058235	174,0
2. Доходи банку, тис. грн.	3343641	5681854	169,9
3. Коефіцієнт дієздатності K_d (ряд. 1 : ряд. 2)	0,87	0,89	102,3
4. Коефіцієнт режиму економії K_e (177,9 : 169,9)	*	*	1,02 р.

Дані табл. 2.8 показують, що темпи зростання витрат (174,0%) випереджають темпи зростання доходів банку (169,9 %), а витрати на 1 грн. доходів збільшилися з 0,87 грн до 0,89 грн., темп зростання K_d становить 102,3 %. Це свідчить про недотримання банком режиму економії, який перевищив 1 в 1,02 раза.

Для визначення причин зростання загального обсягу витрат необхідно здійснити аналіз структури і динаміки витрат за їх статтями (табл. 2.9.).

Таблиця 2.9.

Постатейний аналіз структури і динаміки витрат ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Статті витрат	2015 рік		2016 рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн	%
1. Процентні витрати, всього	1644801	56,6	2455607	48,6	+810806	27,89
У тому числі:						
за коштами клієнтів банку	970063	33,4	1202724	23,8	+232661	8,00
за коштами інших банків	533467	18,3	1047100	20,7	+513633	17,67
за цінними паперами власного боргу	141271	4,9	205783	4,1	+64512	2,22
2. Комісійні витрати	32077	1,1	59312	1,2	+27235	0,94
3. Інші операційні витрати, всього	913270	31,4	1293427	25,5	+380157	13,07
У тому числі:						
на персонал	504781	18,9	723551	14,3	+218770	7,52
експлуатаційні	241282	8,3	315693	6,2	+74411	2,56
сплата податків	34768	1,2	52341	1,0	+17573	0,60
інші витрати	132439	4,5	201842	4,0	+69403	2,39
4. Відрахування до резервів	317465	10,9	1249889	24,7	+932424	32,07
5. Разом витрат	2907613	100	5058235	100	+2150622	73,97

Результати аналізу, наведені в табл. 2.9, свідчать, що у 2016 році порівняно з минулим загальна сума витрат банку зросла на 2150622 тис. грн., або на 73,97 %, за рахунок збільшення процентних витрат — на 810806 тис. грн., або на 27,89 %, і непроцентних — на 1339816 тис. грн., або на 46,08 %.

Постатейний аналіз витрат показав, що у 2016 році значно зросли процентні витрати за коштами інших банків на 513633 тис. грн., непроцентні витрати на утримання персоналу — на 218770 тис. грн. та сплата податків — на 17573 тис. грн., або на 0,60 %. Також збільшились комісійні витрати на 27235 тис. грн, або на 0,94 %, інші операційні витрати — на 69403 тис. грн., або на 2,39 %.

Під час аналізу непроцентних витрат особлива увага приділяється оцінці динаміки витрат на заробітну плату та експлуатаційні витрати, зміна яких багато у чому визначається рівнем інфляції та станом економіки країни. Але надмірне скорочення статей таких витрат може негативно вплинути на якість обслуговування клієнтів.

Банку потрібно зменшувати витрати, які мають значну частку в обсязі непроцентних витрат, але робити це необхідно без шкоди для своєї діяльності. Так, недоцільно занадто скорочувати загальноадміністративні

витрати та витрати на персонал, потрібно зосередити зусилля на зменшенні штрафів, пені, непередбачених витрат тощо.

Аналіз непроцентних витрат здійснюється постатейно через порівняння фактичних витрат з витратами попереднього періодом з використанням аналітичної табл. 2.10.

Таблиця 2.10.

Аналіз непроцентних витрат ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Найменування статей витрат	2015 рік		2016 рік		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Комісійні витрати	32077	2,5	59312	2,3	+27235	-0,2
2. Загальноадміністративні витрати	327905	26	468571	18	+140666	-8
3. Витрати на персонал	504781	40	723551	27,8	+218770	-12,2
4. Інші витрати	80584	6,4	101305	3,9	+20721	-2,5
5. Відрахування до резервів	317465	25,1	1249889	48	+932424	+22,9
6. Разом непроцентних витрат	1262812	100	2602628	100	+1339816	6,1

Дані табл. 2.10 свідчать, що порівняно з попереднім періодом фактичні непроцентні витрати збільшилися на 1339816 тис. грн. або на 6,1 %.

Аналіз структури фактичних витрат показує, що, незважаючи на абсолютне збільшення усіх видів непроцентних витрат, частка загальноадміністративних витрат та витрат на персонал зменшилася відповідно на 8% та 12,2%, частка комісійних витрат — на 0,2% та частка інших витрат – на 2,5%, тоді як частка відрахувань до резервів збільшилась на 22,9%. Отже, зростання непроцентних витрат у даному разі пояснюється значним збільшенням відрахувань до резервів на можливі втрати за кредитно-інвестиційним портфелем банку.

Наступним кроком аналізу є вивчення причини значного збільшення загальних витрат та витрат за окремими статтями і віднесення невикористаних витрат до резервів збільшення прибутку, для чого здійснюється аналіз частки платних пасивів у пасивах балансу.

Середні залишки за сплаченими пасивами залежать від:

- зростання обсягу платних пасивів (у тому числі сплачених депозитів).

Для визначення такої залежності необхідно з'ясувати, як змінювалися середні залишки за сплаченими пасивами за останні роки, у тому числі по

кварталах попереднього року. Позитивними ознаками є ритмічність та динамічність у залученні ресурсів, що дає змогу розширити активні операції комерційного банку та збільшити його доходи;

- зростання частки платних пасивів (у тому числі сплачених депозитів) у сукупних пасивах балансу банку. Для здійснення такого виду аналізу складається відповідна табл. 2.11. та визначається тренд зміни даного параметра.

Дані табл. 2.11. свідчать про щоквартальне зростання частки платних пасивів банку з 72 до 85%, у другому кварталі спостерігався спад частки платних пасивів банку з 72 до 65%, у середньому річна частка становить 81,8 %.

Таблиця 2.11.

Аналіз частки платних пасивів балансу ПАТ «ПІРЕУС БАНК МКБ», тис. грн.

Показники	2016 рік	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.
1. Середні залишки сукупних пасивів, $P_{\text{сер}}$	40460774	6230959	4009663	6247144	23973008
2. Середні залишки процентних пасивів, $P_{\text{сер}}^{\text{п}}$	33083469	4482810	2573894	5753215	20273550
3. $P_{\text{сер}}^{\text{п}} : P_{\text{сер}} \cdot 100 \%$	81,8	72	65	92,1	85

Оцінюючи зміну частки сплачених депозитів за даними табл. 2.11., необхідно врахувати, що це — строкові вклади, зростання яких збільшує процентні витрати та водночас надає стабільності ресурсній базі банку. Їх вплив має як позитивне, так і негативне значення.

Важливу роль в аналізі витрат банку відіграють фінансові коефіцієнти, що характеризують величину сукупних витрат та її складових, які припадають на 1 грн активів банку, у тому числі дохідних активів. Для здійснення коефіцієнтного аналізу витрат використовують такі показники:

1. Коефіцієнт витрат (В) на 1 грн. активів банку:

$K_{\text{в}}(A) = B : A$, який відображає величину витрат на 1 грн розміщених банком коштів.

2. Коефіцієнт витрат на 1 грн. дохідних активів банку $K_B(A^d) = B : A^d$, який є різновидом попереднього коефіцієнта і показує кількість витрат на 1 грн дохідних активів.

3. Коефіцієнт операційних витрат на 1 грн. дохідних активів банку $K_{оп} = B_{оп} : A^d$.

Операційні витрати містять: витрати за кредитними операціями, за рахунками та депозитами клієнтів, операціями з цінними паперами, валютою тощо.

4. Коефіцієнт неопераційних витрат на 1 грн дохідних активів банку $K_{ноп} = B_{ноп} : A^d$.

До неопераційних витрат належать: відрахування до фондів та резервів, від'ємні курсові різниці від переоцінки рахунків у іноземній валюті, витрати на реалізацію майна, сплачені штрафи, пені та інші позареалізаційні витрати.

Коефіцієнти $K_{оп}$ та $K_{ноп}$ є складовими попереднього коефіцієнта, їх сума відповідає його значенню.

Аналіз значення коефіцієнтів витрат у динаміці дасть змогу виявити тенденцію зростання або зниження величини витрат на 1 грн активів та виявити резерви збільшення прибутковості банку. Факторний аналіз дає можливість кількісно оцінити вплив таких факторів, як величина сукупних витрат банку, її якісний склад, величина дохідних активів і активів у цілому.

Коефіцієнтний аналіз витрат здійснюється на підставі даних табл. 2.12.

За результатами розрахунків, наведеними у табл. 2.12., найбільше значення має коефіцієнт витрат на 1 грн. дохідних активів $K_B(A^d)$. Витрати на 1 грн. дохідних активів банку зменшилися на 0,3 коп., що є позитивним явищем, але темп приросту коефіцієнта $K_B(A^d)$ становить 97,52 %, та випереджає темп приросту дохідності активів $K_d(A^d)$, який становить 95,68 %, що є негативним.

Коефіцієнтний аналіз витрат ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Показник	2015 рік		2016 рік		Відхилення		Темп зростання, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
1. Активи банку, А	31226766	100	49694781	100	18468015	*	159,14
У тому числі дохідні активи, А ^д	24050191	77,0	42751863	86,0	18701672	9,0	177,8
2. Разом витрат, В	2907613	100	5058235	100	2150622	*	174,0
У тому числі:							
операційні витрати	2590148	87,7	3808346	84,2	1218198	-3,5	147,0
неопераційні витрати	317465	12,3	1249889	15,8	932424	3,5	393,7
3. Коефіцієнт витрат К _в (А) на 1 грн. активів	0,093	*	0,102	*	0,009	*	109,7
4. Коефіцієнт витрат К _в (А ^д) на 1 грн. дохідних активів	0,121	*	0,118	*	-0,003	*	97,52
5. Коефіцієнт операційних витрат (К _{оп}) на 1 грн. дохідних активів	0,108	*	0,089	*	-0,019	*	82,4
6. Коефіцієнт неопераційних витрат (К _{ноп}) на 1 грн. дохідних активів	0,013	*	0,029	*	0,016	*	223,1

Використовуючи метод ланцюгових підстановок, оцінюємо вплив таких факторів на коефіцієнт витратності дохідних активів:

- величини операційних та неопераційних витрат відповідно $F(1)$ та $F(2)$;
- величини дохідних активів $F(3)$.

Для факторного аналізу використовується така модель:

$$\begin{aligned}
 K_v(A^d) &= B : A^d = (B_{оп} + B_{ноп}) : A^d = \\
 &= B_{оп} : A^d + B_{ноп} : A^d = K_{оп}(A^d) + K_{ноп}(A^d). \quad (2.30.)
 \end{aligned}$$

Визначимо два скориговані коефіцієнти:

$$K_1 = (B_{оп1} + B_{ноп0}) : A_0^d = (3808346 + 317564) : 24050191 = 0,172;$$

$$K_2 = (B_{оп1} + B_{ноп1}) : A_0^d = (3808346 + 1249889) : 24050191 = 0,21.$$

Вплив першого фактора — величини операційних витрат — визначається за формулою:

$$F(1) = K_1 - K_B(A^A)_0 = 0,172 - 0,121 = 0,05.$$

Отже, збільшення величини операційних витрат на 2150622 тис. грн. призвело до підвищення коефіцієнта на 0,05.

Вплив другого фактора — величини неопераційних витрат — визначається так:

$$F(2) = K_2 - K_1 = 0,21 - 0,172 = 0,038.$$

Вплив третього фактора — величини дохідних активів — визначимо за формулою:

$$F(3) = K_B(A^A)_1 - K_2 = 0,118 - 0,21 = -0,09.$$

Збільшення дохідних активів на 2754603 тис. грн. за період дало змогу знизити значення коефіцієнта $K_B(A^A)$ на 0,09. Це — єдиний фактор, який має позитивний вплив на коефіцієнт, що аналізується.

Загалом сукупний вплив трьох факторів на коефіцієнт витрат на 1 грн. дохідних активів буде таким:

$$F(K_B) = F(1) + F(2) + F(3) = 0,05 + 0,038 - 0,09 = -0,002.$$

Результати аналізу даних табл. 2.12. свідчать, що зміна якісного складу витрат призвела до зниження коефіцієнта $K_B(A^A)$, тобто вплинула позитивно, а зміна величини дохідних активів дала змогу знизити значення відповідного коефіцієнта, хоч і не дуже.

Отже, для зростання дохідності банку необхідно безперервно здійснювати аналіз доходів і витрат, який розкриває причини їх змін та дає змогу виявити резерви зростання прибутковості банківської діяльності, для збільшення якої необхідно:

- підвищувати процентні доходи, оптимально керуючи кредитним портфелем;
- збільшувати частку дохідних активів в обсязі загальних активів банку;
- забезпечувати зростання непроцентних доходів.

Таким чином, всебічний аналіз витрат банку дає змогу знаходити резерви підвищення прибутковості банківської діяльності й оцінювати ефективність їх використання.

2.3. Аналіз ефективності управління доходами та витратами ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Фінансовий стан банку характеризується такими показниками, як доходи, витрати, прибуток (збиток) — різниця між доходами і витратами, чистий прибуток — після сплати податку. З метою виявлення резервів зростання прибутковості банківської діяльності як джерела формування банківського капіталу, що забезпечує стабільність фінансового стану банку, здійснюється комплексний аналіз його доходів і витрат. Завданням такого аналізу є:

- визначення постатейної структури доходів і витрат та їх динаміки;
- оцінка виконання фінансового плану або бізнес-плану за показниками доходів і витрат;
- виявлення факторів та визначення ступеня їх впливу на зміну доходів і витрат;
- коефіцієнтний аналіз доходів і витрат;
- аналіз і оцінка рівня дохідності банку та розроблення заходів щодо використання резервів підвищення прибутковості банківської діяльності;
- аналіз та оцінка співвідношення активів, пасивів, доходів і витрат з метою прогнозування фінансового стану комерційного банку.

Тому сьогодні актуальним є розроблення методів оцінки, зіставлення та відбору даних, що характеризують результативність діяльності банку, отриманих із різних джерел. Для інформаційного забезпечення аналізу доходів і витрат можна використовувати всі види директивної, нормативної,

облікової, фінансової, статистичної, довідкової та методичної інформації. Але базовою інформацією для фінансового аналізу є дані звіту про фінансові результати, який відображає величину дохідних і витратних статей, згрупованих за їх характером та основними напрямками; балансу (з примітками), який розкриває наявність та напрями розміщення фінансових ресурсів банку на фіксований момент часу; фінансового плану, або бізнес-плану, комерційного банку щодо очікуваних доходів і витрат періоду, який аналізується.

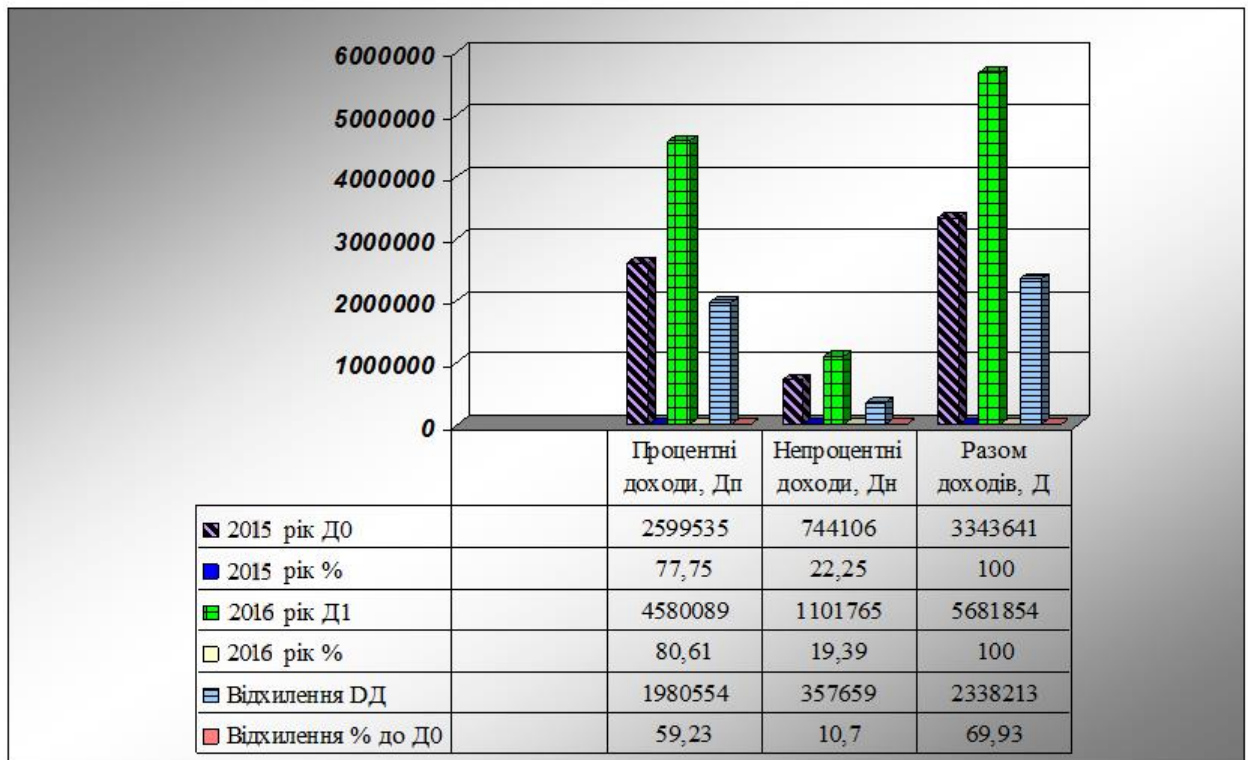

Рис. 2.1. Загальний аналіз виконання плану з доходу ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Проаналізував у другому розділі доходи та витрати ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ», можна дійти певних висновків. На підставі загального аналізу з виконання плану з доходу (за план беремо попередній період – 2015 рік) (рис. 2.1.) бачимо зростання фактичного обсягу доходів у 2016 році порівняно з 2015 роком на 2338213 грн., відбулося за рахунок фактичної зміни процентних доходів на 1980554 грн. та за рахунок фактичної зміни непроцентних доходів порівняно з попереднім періодом на 357659 грн.

З загального аналізу структури і динаміки доходів (рис. 2.2.) спостерігаємо збільшення загальних доходів у звітному періоді. Зростання відбулося за рахунок збільшення процентних доходів на 59,23 % (1980554 тис. грн), а за рахунок непроцентних — на 10,70 % (357659 тис. грн). Загальне збільшення доходів супроводжувалося зростанням усіх його складових.

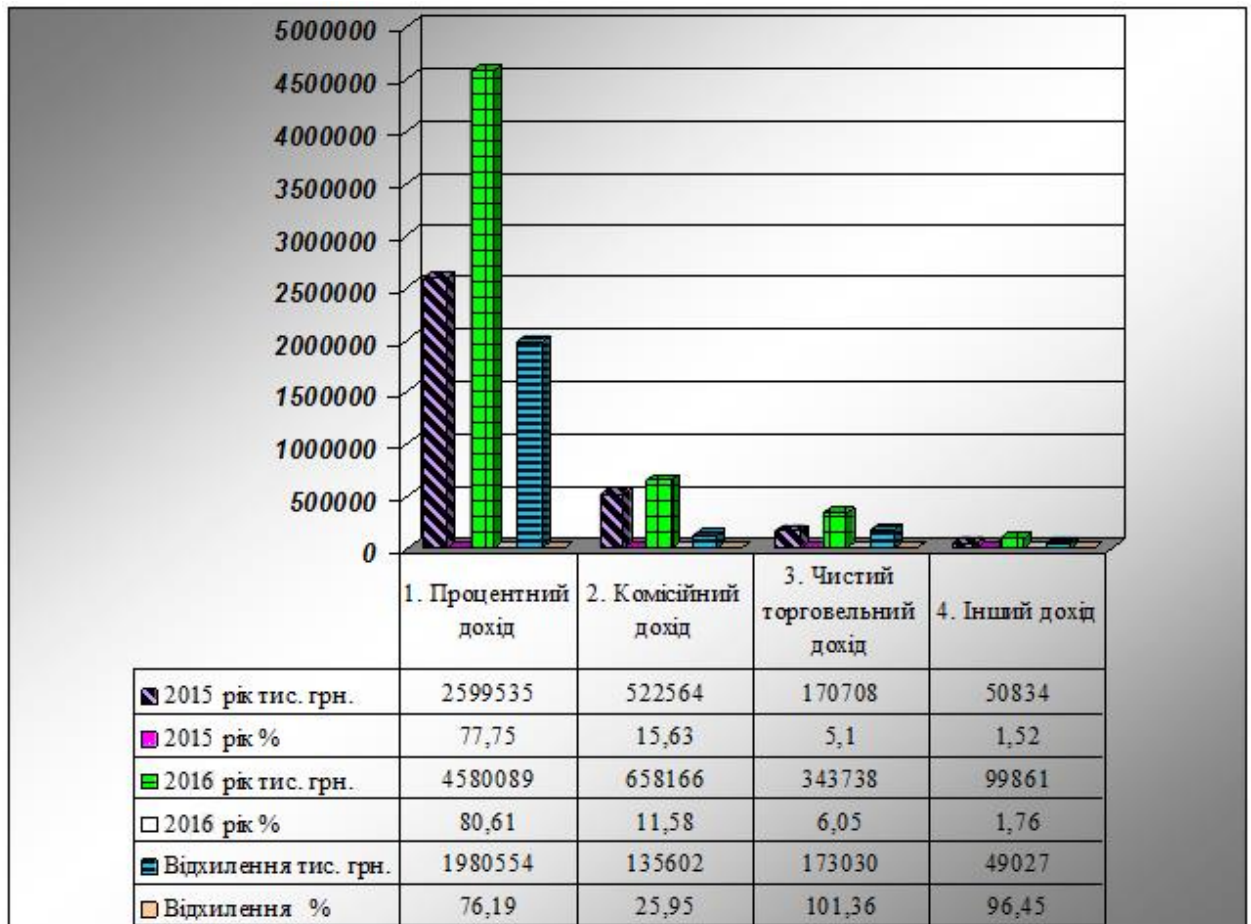

Рис. 2.2. Загальна оцінка структури і динаміки доходів ПАТ «ПРЕУС
БАНК МКБ»

Першу сходинку посідають процентні доходи, в основі яких є надходження плати за наданими кредитами, розміщеними депозитами та за цінними паперами, питома вага яких збільшилася з 77,75 до 80,61 %. У звітному періоді зросли комісійні доходи на 135602 тис. грн, але їх частка у структурі сукупного доходу звітного періоду зменшилася до 11,58 %, тобто на 4,05%. Відбулося також збільшення доходу від торговельних операцій на

173030 тис. грн, або на 5,17 %, що свідчить про не дуже активну діяльність даного комерційного банку на ринку валютних ресурсів та цінних паперів.

Отже, можна зробити висновок, що загальна оцінка доходів банку позитивна.

За 2016 рік порівняно з 2015 роком доходи комерційного банку значно збільшилися. Це відбулося завдяки зростанню переважно процентних доходів на 1980554 тис. грн., або на 59,23%, незначної частки в сукупних доходах комісійних доходів на 135602 тис. грн. або на 4,06% та доходів від торгівлі іноземною валютою на 189406 тис. грн., або на 5,66 %.

Зменшилися надходження від торговельного доходу цінними паперами — на 16376 тис. грн, або на 0,49 %.

Змінилась і структура доходів. Якщо процентні доходи у 2015 р. становили 77,7 %, то у звітному їх частка збільшилася до 80,61 %.

Можна зробити висновок, що даний комерційний банк активізував роботу щодо одержання процентних доходів через оптимізацію свого кредитного портфеля, але водночас він не приділяв належної уваги розвитку банківських послуг, які могли б приносити доходи.

Збільшення надійності банку залежить від того, у який спосіб диверсифікована структура напрямів його доходів. Банкам рекомендується розширювати спектр платних послуг клієнтам — брокерські, довірчі, надання консультативної допомоги тощо. Створюючи дохід від надання послуг, комерційні банки значно збільшують свій прибуток. Але стійка тенденція до значних темпів зростання таких доходів може свідчити про погіршення управління активними операціями банку або кон'юнктури кредитного ринку. Крім того, може мати місце недоцільно високе зростання непроцентних витрат на обслуговування клієнтів.

Що стосується витрат, то згідно з розрахунками (рис. 2.3., рис. 2.4.), робимо певні висновки: зростання фактичного обсягу 2016 р. витрат порівняно з 2015 р. на 2150622 тис. грн. (5058235 тис. грн. - 2907613 тис. грн.), або на 74,0 %, відбулося за рахунок зміни фактичних процентних витрат на

810806 тис. грн. (2455607 тис. грн. - 1644801 тис. грн.), або на +27,9 %, та за рахунок фактичного збільшення непроцентних витрат на 1550018 тис. грн. (2602628 тис. грн. - 11262812 тис. грн.), або на +46,1 %.

Рис. 2.3. Загальний аналіз витрат за 2015 рік ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

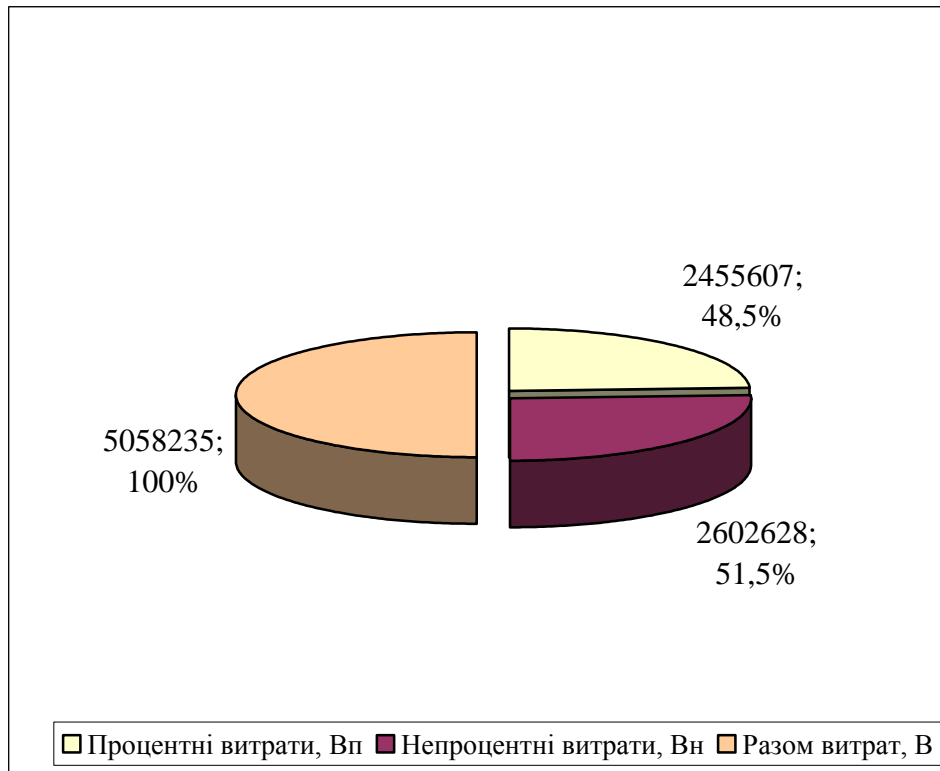

Рис. 2.4. Загальний аналіз витрат за 2016 рік ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ»

Відповідно до принципу прибутковості доходи банку повинні перевищувати витрати, тому загальна оцінка динаміки витрат банку містить аналіз коефіцієнтів, які характеризують стабільність діяльності та її прогнозування.

До таких показників належать:

- 1) коефіцієнт дієздатності банку K_d ;
- 2) коефіцієнт режиму економії витрат K_e .

У нашому випадку коефіцієнт дієздатності банку K_d за звітний період дорівнює 0,89. Це свідчить, що дієздатність банку поки в нормальна.

За даними табл. 2.8 бачимо, що темпи зростання витрат (174,0%) випереджають темпи зростання доходів банку (169,9 %), а витрати на 1 грн. доходів збільшилися з 0,87 грн до 0,89 грн., темп зростання K_d становить 102,3 %. Це свідчить про недотримання банком режиму економії, який перевищив 1 в 1,02 раза. Тому банку потрібно зменшити витрати.

Результати постатейного аналізу структури і динаміки витрат (табл. 2.9.) свідчать, що у поточному році порівняно з минулим загальна сума витрат банку зросла на 73,97%, за рахунок збільшення процентних витрат — на 27,89 %, і непроцентних — на 46,08 %.

Постатейний аналіз витрат показав, що у 2016 році значно зросли процентні витрати за коштами інших банків на 17,67%, непроцентні витрати на утримання персоналу — на 7,52%; спостерігалось незначне зростання витрат на сплату податків — на 0,60%. Також збільшились комісійні витрати на 0,94%, інші операційні витрати — на 2,39 %.

Під час аналізу непроцентних витрат особлива увага приділялася оцінці динаміки витрат на заробітну плату та експлуатаційні витрати, зміна яких багато у чому визначається рівнем інфляції та станом економіки країни. Але надмірне скорочення статей таких витрат може негативно вплинути на якість обслуговування клієнтів.

Банку потрібно зменшувати витрати, які мають значну частку в обсязі непроцентних витрат, але робити це необхідно без шкоди для своєї діяльності.

Таким чином, проаналізував доходи та витрати ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ», можемо зробити певні висновки. Доходи банку зростали в основному за рахунок процентних доходів. Безперечно у будь-якому банку процентні доходи повинні переважати в загальному обсязі доходів, як це є й у ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ». Це означає, що банк проводив виважену політику кредитування, займався депозитною політикою. Аналізуючи структуру витрат хотілося б відмітити не досить вдалий менеджмент з цього боку у банку, оскільки доля процентних витрат, які як правило приносять основну частину процентних доходів банку, майже вдвічі менша долі процентних доходів. Однак той факт, що ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ» є багатофілійна установа, тому несе додаткові видатки (постійні) у порівнянні з локальними банками, дещо підвищує ефективність роботи фінансових менеджерів комерційного банку.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ

3.1. Шляхи підвищення ефективності управління доходів та зниження витрат

В умовах швидкоплинного зовнішнього середовища на фоні світової кризи, що безперечно негативно впливає на діяльність фінансового сектору економіки, банки повинні звернути особливу увагу на проблему оптимізації структури доходів та підвищення ліквідності, адже банки, як регулятори грошового обігу й посередники в акумуляції та перерозподілі грошових ресурсів, відіграють важливу роль в економічних перетвореннях України. Вони володіють дієвими важелями впливу на фінансову, виробничу та інші сфери економіки, їх діяльність впливає на формування й розвиток практично всієї системи відносин в країні. Без стабільного, надійного та сильного банківського сектора не може нормально функціонувати економіка країни. В умовах ринку банківська діяльність характеризується впровадженням нової організації систем менеджменту, нагляду і моніторингу, розробкою дієвих механізмів управління фінансовими потоками. Упродовж останніх років банківська система України мала стійку тенденцію до зростання основних фінансово-економічних показників – капіталу, зобов'язань, активів. Але водночас спостерігався високий ступінь ризику банківської системи, скорочення кількості банків і низький рівень їх капіталізації, велика частка проблемних позичок у кредитних портфелях, недостатній розвиток асортименту банківських послуг, що призвело до погіршення фінансового стану банків, їх неплатоспроможності та ліквідації. Протягом 2014–2016 років з Державного реєстру було виключено 97 банків, значна кількість банків знаходилась у стадії ліквідації. На сьогоднішній день в умовах фінансової кризи банки взагалі призупинили свою діяльність, зменшилась кількість депозитів, почали збільшуватися ставки по кредитах, що негативно впливає на діяльність банківського сектору. Вище означені аспекти

вимагають від банків підвищення ефективності діяльності, удосконалення методичних підходів до забезпечення фінансової стійкості шляхом більш повного використання банківських інструментів і послуг, ефективного управління банківською діяльністю в умовах нестабільного зовнішнього середовища, входження банків до різного виду фінансово-промислових об'єднань, фінансове оздоровлення на основі реорганізації: злиття й приєднання, створення банківських корпорацій і холдингів. Це питання на сьогоднішній день є дуже актуальним для банківського сектору, фінансової сфери в країні та економіки в цілому.

Нові умови спонукають до виділення проблеми формування доходів банківського сектору, та більш широкого її дослідження з огляду на світову фінансову кризу та загальну нестабільність ситуації в державі. [30, с. 24]

Отримання прибутку та забезпечення рентабельної діяльності є необхідним чинником існування будь – якого суб'єкта підприємництва. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Розмір банківського прибутку хвилює акціонерів, тому, що є показником отриманого доходу на інвестований ними капітал. Вкладникам прибуток гарантує стабільний дохід і впевненість у завтрашньому дні, оскільки збільшення резервів і власних коштів банку свідчить про його стабільність. Позичальники також зацікавлені в прибутку банку, адже таким чином зростають їх власні накопичення.

Хотілося б виділити такі основні напрямки підвищення доходів банків (рис. 3.1.):

1. Загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід та зростання власного капіталу, насамперед ефективно проведення зваженої маркетингової і процентної політики, наслідком цього стане підвищення числа банківських вкладників. Цією групою активів є кредитні операції банку. Для їх проведення банку необхідні, по – перше, залучення клієнтів, які бажають отримати кредит. У теперішній час для банків України це є проблемою, так як у світі спостерігається нестабільна фінансова ситуація.

Напевно недоцільно буде перераховувати заходи щодо залучення нових клієнтів, адже в Україні крім безробіття і неможливості виплачувати кредити також спостерігається величезний підрив довіри населення до банківських установ.

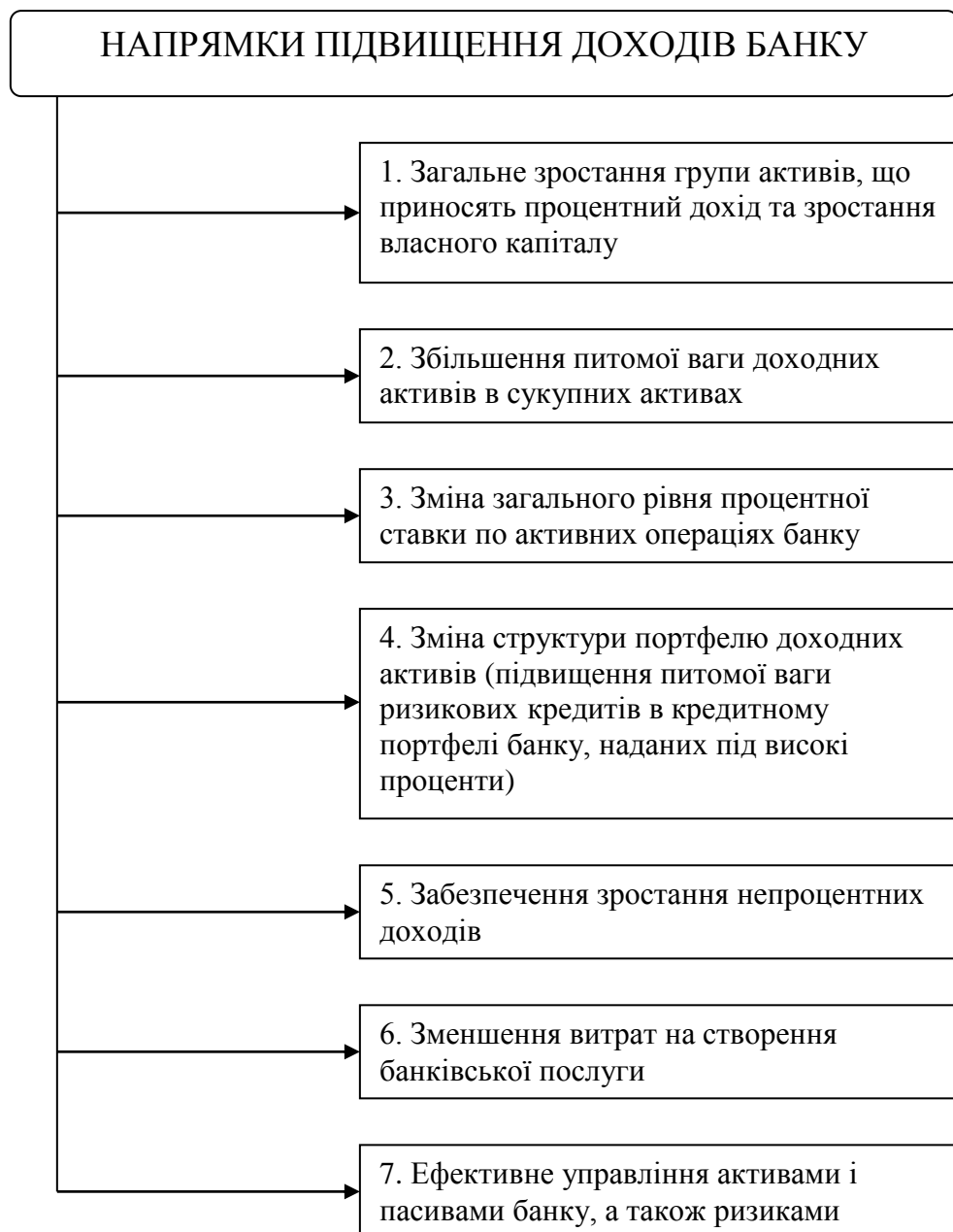

Рис. 3.1. Основні напрямки підвищення доходів банку

2. Збільшення питомої ваги доходних активів в сукупних активах. Іншими словами банк повинен нарощувати так звані “працюючі” активи, які приносять найбільші доходи банку і скорочувати до можливого мінімуму “непрацюючі”. До доходних активів відносять кредитний та інвестиційний

портфель банку, депозити та кредити в інших банках. Всі інші активи є недоходними. Вкладення коштів у недоходні активи погіршує структуру активів та їх дохідність. Однак, саме “непрацюючі” активи забезпечують ліквідність банку. Таким чином, банківська ліквідність досягається при максимізації залишків в касах та на кореспондентських рахунках по відношенню до інших активів. Але саме в цьому випадку прибуток банку буде мінімальний. Максимізація прибутку вимагає не збереження коштів, а їх використання для видачі позик і здійснення інвестицій (з урахуванням резервів). Оскільки для цього треба звести касову готівку і залишки на кореспондентських рахунках до мінімуму, то максимізація прибутку ставить під загрозу безперервність виконання банком своїх зобов’язань перед клієнтами. Таким чином, занадто висока (понаднормативна) ліквідність негативно впливає на дохідність банку, а занадто низька – свідчить про погіршення надійності банку.

3. Зміна загального рівня процентної ставки по активних операціях банку. Потрібне дослідження та врахування крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ.

Працюючи в цьому напрямку банки намагаються збільшити рівень процентної ставки по активних операціях, тобто тут спрацьовує принцип будь – якого комерційного підприємства: “дешевше купити, дорожче продати”. З іншого боку, в умовах жорсткої конкуренції між кредитними установами та боротьби за розширення обслуговування ринків банкам дуже важко це робити. Таким чином, щоб отримати більший доход, банк повинен враховувати крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях (облікова ставка, рівень інфляції, термін позики, її розмір, ризик, характер забезпечення, витрати по оформленню позики та контроль, контроль та інші) також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ.

4. Зміна структури портфелю доходних активів, тобто підвищення питомої ваги ризикових кредитів в кредитному портфелі банку, наданих під високі проценти. Ризикові операції можуть принести банку значний дохід, якщо він буде правильно ними управляти. Банк повинен правильно дослідити допустимість ризику, розробити проект прийняття негайно практичного рішення, спрямованого або на використання ризикових операцій, або на виробітку системи заходів, що знижують можливість появи витрат банку від проведення тієї чи іншої операції. [54, с. 200]

Існує декілька способів захисту від кредитного ризику:

а) диверсифікація позик – розподіл кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняються один від одного як за характеристиками, так і за умовами діяльності.;

б) постійний контроль банку за станом справ позичальника на протязі всього терміну користування позикою і у випадку виникнення у нього проблемних ситуацій, які можуть привести до несплати боргу, прийняття попереджувальних заходів щодо захисту своїх інтересів;

в) установлення лімітів – встановлення максимально допустимих розмірів наданих позичок, що дозволяє обмежити ризик. Лімітування використовується для визначення повноважень кредитних працівників різних рангів щодо обсягів наданих позичок. Лімітування як метод зниження кредитного ризику широко застосовується у практиці як на рівні окремого банку, так і на рівні банківської системи в цілому. Дотримання відповідних нормативів кредитного ризику контролюється НБУ; [10]

г) резервування – створення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями.;

д) сек'юритизація активів – передбачає перетворення наданих банками позичок на ліквідні цінні папери (наприклад, облігації чи векселі), котрі обертаються на вторинному ринку. У процесі сек'юритизації беруть участь кілька сторін: банк, як ініціатор продажу пакету кредитів; компанія, яка займається емісією цінних паперів; гарант (страхова компанія); інвестори

(фізичні чи юридичні особи), котрі купують цінні папери на ринку. Процедура сек'юритизації починається з того, що банк, який є ініціатором продажу кредитів, укладає договір з компанією, котра на загальну суму сек'юритизованих кредитів робить емісію цінних паперів. Перед розміщенням пакету цінних паперів на ринку, компанія емітент має здобути підтримку гаранта, який виконує функцію страхування емітованих цінних паперів. Відтак цінні папери розміщуються на ринку, а отримані від їх продажу грошові кошти починають надходити до гаранта та компанії – емітента, які передають їх банку – ініціатору. Таким чином, банк отримує готівкові кошти на загальну суму пулу сек'юритизованих кредитів. При цьому банк продовжує обслуговувати ці кредити (які стають позабалансовими зобов'язаннями банку), тобто проводити розрахунки з позичальниками, отримувати кошти від погашення основної суми боргу та процентні платежі. Отримані грошові потоки банк направляє емітенту цінних паперів, який, у свою чергу, переводить їх інвесторам, тобто виплачує дохід за цінними паперами. Отже, потік грошових коштів починає надходити до інвестора, коли позичальники виплачують основну суму боргу та проценти банку – ініціатору. Коли кредит сек'юритизовано, тобто перетворено в пакет цінних паперів, власність на ці кредити та відповідні потоки грошових надходжень переходить до інвесторів. Прикладом сек'юритизованих активів є іпотечні кредити, автомобільні позички, кредити на придбання обладнання. Процедура сек'юритизації дозволяє банку здійснити трансферт кредитних ризиків (передати ризик іншим учасникам ринку). У разі неповернення кредитів збитки зазнають інвестори.

5. Забезпечення зростання непроцентних доходів, а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг “небанківського” характеру, оптимізація пасивів, зменшення загально адміністративних витрат, зменшення витрат на створення банківської послуги, що дасть змогу знизити її ціну.

Це означає збільшення комісійних, торговельних, інших банківських операційних доходів, інших доходів. Перш за все, збільшення доходів від розрахунково-касового обслуговування, шляхом надання більш якісного обслуговування, збільшення обсягу та спектру послуг, що надаються суб'єктам господарювання, впровадження нових банківських продуктів, розвиток “зарплатних проектів”, збільшення обслуговування клієнтів по системі “Клієнт-Банк”, впровадження системи “Інтернет-Банкінг”, що дасть змогу більш оперативного обслуговування клієнтів. Треба приділяти більш уваги доходам, які банки можуть отримувати від надання послуг “небанківського” характеру – консультаційних, аудиторських, а також доходам від проведення факторингових і лізингових операцій, доходів від надання поручительств гарантій. Але проблемою є те, що всі ці доходи, в першу чергу залежать від розширення клієнтської бази банку.

6. Зменшення витрат на створення банківської послуги дає відповідно знизити її ціну. Зниження цін на пропоновані послуги – вагомий аргумент у конкурентній боротьбі, важливий елемент створення позитивного іміджу банківської установи, що великою мірою забезпечує їй прихильність клієнтів. Здешевлення послуг може забезпечити банку вищий, ніж у конкурентів прибуток за рахунок більшого обсягу їх пропозицій. Тому особливого значення слід надавати скороченню витрат при наданні послуг без погіршення їх якості.

7. Ефективне управління активами і пасивами банку, а також ризиками.

В сучасних умовах нестабільного зовнішнього середовища управління активами і пасивами банку має забезпечувати:

1) розподіл економічного капіталу банку під ризики і підтримку адекватної платоспроможності з урахуванням балансових, ринкових і інших ризиків;

2) моніторинг і управління активами і пасивами банку відповідно до поточних, середньо - і довгострокових бізнес-планів банку;

3) визначення політики і інструкцій з управління ризиком ліквідності і фондами банку. Визначення процедури антикризового управління у разі виникнення кризи ліквідності (системної кризи або близької до системної);

4) управління ринковими ризиками банку, зокрема процентним ризиком, валютним і ціновим ризиками;

5) встановлення лімітів по ринкових ризиках і ризику ліквідності;

6) контроль за операціями Казначейства;

7) моніторинг результатів по шести вищевказаних цілях і проведення низки управлінських заходів, які приводять структуру банківського балансу і позабалансових позицій у відповідність з його стратегічними цілями і пріоритетами довгострокової політики банку.

При управління ризиками варто рекомендувати наступне:

1) використання принципу зважених ризиків;

2) здійснення систематичного аналізу фінансового стану клієнтів банку;

3) здійснення систематичного аналізу платоспроможності і кредитоспроможності банку;

4) застосування принципу поділу ризиків;

5) рефінансування кредитів;

6) проведення політики диверсифікації (широкий перерозподіл кредитів у дрібних сумах, наданих великій кількості клієнтів, при збереженні загального обсягу операцій банку);

7) страхування кредитів і депозитів;

8) застосування застави;

9) застосування реальних персональних і “мнимих” гарантій;

10) хеджування валютних операцій;

11) збільшення спектру здійснюваних операцій (диверсифікація діяльності).

8. Управління ризиком процентних ставок:

1) досягнення цільового рівня чистої процентної маржі, спреду, чистого процентного доходу;

2) передбачення руху процентних ставок, встановлення процентних ставок за залученими та наданими коштами;

3) визначення динамічної структури активів і пасивів на підставі геп-аналізу та дюрації, використання засобів хеджування. [41, с. 119]

Що стосується управління витратами комерційного банку в сучасних умовах господарювання має забезпечувати оптимізацію кожних елементів витрат, які супроводжують здійснення різного виду банківських операцій і послуг. Головним завданням управлінської системи кожного банку має стати впровадження системи зниження витрат та вдосконалення процесів управління ними. Питання зниження витрат залежить передусім від самих комерційних банків, які намагаються формувати якісні управлінські цикли в умовах негативного впливу фінансової кризи.

Варто зазначити, що теоретичні дослідження різних підходів вчених-економістів до тлумачення категорії «витрати банку» надали змогу встановити, що витрати банку представляють собою зменшення економічної вигоди у звітному періоді у формі відпливу або використання активів, які призводять до зменшення власного капіталу. При цьому, автори уточнюють, що зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення чи розподілу власниками не враховується при визначенні обсягу витрат банківською установою.

Відомо, що в основу оцінювання витрат комерційного банку покладено різні класифікаційні ознаки, за допомогою яких серед всієї сукупності витрат можна виділити такі їх види як: процентні, комісійні, загально адміністративні витрати, витрати на персонал, витрати на податок на прибуток, витрати на формування резерву та інші витрати. Великий різновид та розподіл витрат по статтям пояснюється широким колом діяльності банківських установ.

Цілком зрозумілим є те, що в період вивчення витратного механізму банківської установи звертають увагу на ряд чинників, які впливають на розмір прибутку банку. Це можна пояснити тим, що прибуток комерційного

банку визначається як різниця між його валовими доходами та валовими витратами. Звідки видно, що витрати банківських установ обернено-пропорційно впливають на розмір прибутку, тобто чим вищий рівень витрат банку, тим менше значення прибутку і навпаки. Тому досить важливим є момент по розробці певних заходів, які б зменшували рівень витрат у банку.

Нагадаємо, що в пакет Постанов Правління Національного банку України, які регламентують порядок формування витрат включено наступні: Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні; Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України; Постанова НБУ «Про правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» та Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Саме зазначена нормативно-правова база дає можливість здійснити аналіз витрат комерційних банків, так як за допомогою нормативних значень можливо провести порівняльний аналіз та визначити рівень витрат комерційного банку.

Дослідженнями доведено, що існує багато методик аналізу витрат комерційного банку. Це пояснюється тим, що кожен з видів аналізу дає можливість виявити більш конкретні причини зміни витрат банку. Серед існуючих методик можна виокремити балансовий метод, графічний, метод порівнянь, факторний аналіз, метод групувань та порівнянь тощо.

Саме, проведення різних видів аналізу витрат комерційного банку дозволяє з'ясувати причини зміни витрат, прослідкувати тенденцію цих змін тощо. Це в свою чергу допоможе раціонально управляти витратами банківських установ. Управління витратами є досить об'ємним і складним процесом. Головною метою управління витратами є зменшення рівня витрат комерційного банку, що, в свою чергу призведе до підвищення рівня прибутку комерційного банку. Також можливо зробити прогноз та виявити чинники, які впливають на обсяг витрат комерційного банку.

Як підсумок зазначимо, що достатньо вагомим напрямком зниження

витрат комерційних банків зарубіжні фахівці вважають впровадження системи страхування кредитів. Крім того, до складу основних методів оптимізації витрат комерційного банку можна включити: планування витрат; управління тарифною політикою; пряме скорочення витрат; проведення банківського моніторингу та оптимізацію податкової бази шляхом планування.

Цілком зрозумілим є те, що з огляду на сучасні умови господарювання комерційні банки мають розробляти політику управління поточними витратами враховуючи один з двох підходів, з одного боку, пріоритетна орієнтація на оптимізацію поточних витрат, яка передбачає практичну реалізацію будь-яких витрат, визнаних доцільними з позиції їх окупності або інших критеріїв, а з іншого боку, орієнтацію на мінімізацію поточних витрат, яка передбачає економію на будь-яких можливих статтях планованих витрат і попередню диференціацію їх на декілька категорій - об'єктивно необхідні, підлягаючі раціональній мінімізації, здійснювані лише за залишковим принципом. За таких умов комерційні банки мають змогу отримати окремі аспекти якісного управління витратами із урахуванням впливу різних змін викликаних впровадженням ринкових регуляторів.

3.2. Моделювання управління доходами та витратами банку

В наш час на Україні банківська система розвивається, змінюються також і методи оцінки ефективності діяльності комерційного банку. Показники, що показують рівень та якість доходів, витрат та прибутку замінюються на нові – більш сучасніші, які краще відповідають сучасним вимогам української банківської системи. Вітчизняні фахівці розробляють їх, спираючись на міжнародний досвід.

Визначення доходності власного капіталу західного банку здійснюється за формулою:

$$\text{ROE} = \text{Net income} : \text{Equity}, \quad (3.1.)$$

де ROE (return on equity) - рентабельність капіталу;

Net income - чистий прибуток;

Equity - власний капітал банку (прості акції + нерозподілений прибуток).

Це загальна оцінка діяльності банку, що дозволяє порівняти ефективність функціонування різних банків (у тому числі приналежним різним країнам).

Використовуючи факторний аналіз, ROE можна уявити у вигляді рівняння з тим, щоб визначити чинники, що впливають на його рівень.

$$ROE=ROA*Lf, \quad (3.2.)$$

де ROA (return on assets) - чистий доход активів,

Lf (leverige factor) - фінансовий важіль, мультиплікатор капіталу (розраховується як відношення активів до капіталу банку).

Таким чином формула для розрахунку ROE має такий вид:

$$ROE = ROA * Lf = (\text{Чистий доход} / \text{Активи}) * (\text{Активи} / \text{Капітал}) = \\ = (\text{Чистий доход} / \text{Капітал}) \quad (3.3.)$$

Більш докладний аналіз факторів, що роблять вплив на рівень ROA, проведемо з використанням формули:

$$ROA = (\text{Net income} / \text{Total income}) * (\text{Total income} / \text{Assets}) = (\text{Чистий} \\ \text{прибуток} / \text{Валовий прибуток}) * (\text{Валовий прибуток} / \text{Активи}) \quad (3.4.)$$

Отже, визначено 3 основних елемента, що визначають прибуткову роботу банку. Такий підхід дозволяє аналізувати, контролювати й управляти їхнім станом і в кінцевому рахунку здійснювати найбільше ефективне керування банком із позицій доходності його діяльності.

Цим же цілям слугує і відома формула Дюпона:

$$ROE = (\text{Net income} / \text{Total income}) * (\text{Total income} / \text{Assets}) * (\text{Assets} / \text{Equity}) \\ = (NI / TI) * (TI / A) * (A / Equity) \quad (3.5.)$$

Формула Дюпона – це ефективна модель контролю і керування діяльністю комерційного банку .

Аналіз проводиться за визначений період (наприклад, за 5 років) із тим, щоб визначити динаміку зміни значень даних факторів. По відхиленнях приймаються міри, спрямовані на підвищення ефективності діяльності банку.

Отже, основною ціллю моделювання за допомогою формули Дюпона є аналіз найважливіших факторів, що визначають прибутковість роботи конкретного банку, і порівняння отриманих результатів із даними його конкурентів.

Сьогодні у світовій практиці аналіз прибутковості банку здійснюється комплексно, а показники прибутковості розглядаються не як окремі відносні показники, а як певна система фінансових показників банку, яка має забезпечити необхідний фінансовий результат, тобто здійснюється моделювання прибутковості банку. Таке моделювання є однією з важливих функцій фінансового менеджменту, оскільки саме його результати дають змогу приймати виважені управлінські рішення, спрямовані на збільшення прибутковості, виявляти причини незадовільної роботи банку та забезпечувати їх стабільний розвиток. У вітчизняних умовах на основі такого аналізу можна виявити, на якому рівні прибутковості банку доцільно державним органам використовувати фінансові методи державного регулювання.

Моделювання доходності банків, зокрема його когнітивний варіант, найбільш ґрунтовно представлено у працях українського науковця Н. Версаль. На думку дослідниці, ROI-модель (Return on Investment — віддача капіталу) дає змогу не тільки аналізувати вплив факторів на діяльність певної банківської установи, але й проводити ґрунтовний порівняльний аналіз декількох банків у часовому вимірі.

Дослідження Н. Версаль ґрунтуються на найвагоміших результатах моделювання прибутковості банків, що були проведені американськими та європейськими науковцями, які першими обґрунтували доцільність використання когнітивного моделювання. Когнітивне моделювання щодо оцінки прибутковості діяльності банку синтезує системний і когнітивний

підходи і надає універсальний інструментарій для розуміння поведінки складних систем, що може бути використаний для вивчення економічних процесів на макроекономічному рівні. Методика когнітивного моделювання може бути застосована і на мікроекономічному рівні.

З позиції практичного застосування для нас неабиякий інтерес становлять як європейська (рис. 3.2.), так і американська (рис. 3.3.) моделі розрахунку та аналізу співвідношення доходів та витрат банку.

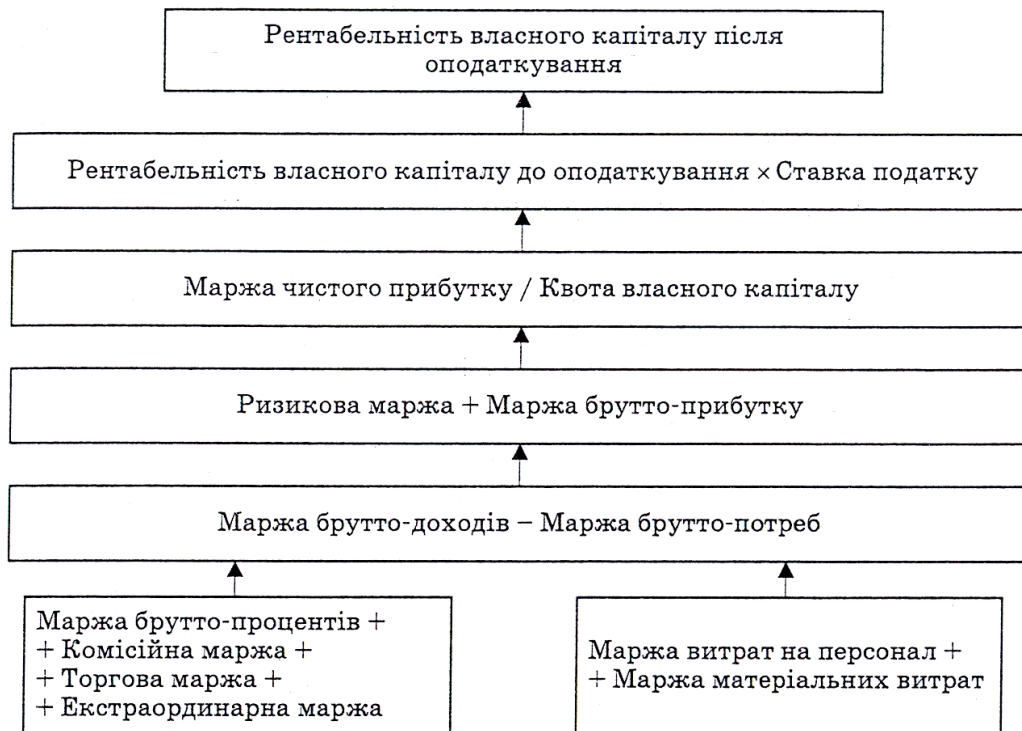

Рис. 3.2. Європейська модель розрахунку та аналізу співвідношення доходів та витрат банку [27, с.45]

Американська та європейська моделі відрізняються використовуваними економічними показниками та структурою звітів про прибутки та збитки банків. У американській моделі використовуються здебільшого абсолютні та відносні, а в європейській — лише відносні показники. Американська модель також передбачає врахування можливих ризиків у діяльності банків.

Проаналізувавши особливості моделювання за європейською та американською системами, можна дійти висновку, що європейська модель

більш придатна до використання в українських умовах. Користуючись такими даними, насамперед розглядають основні фактори, які впливають на прибутковість банку і які можна визначити на основі даних Балансу банку та Звіту про прибутки та збитки.

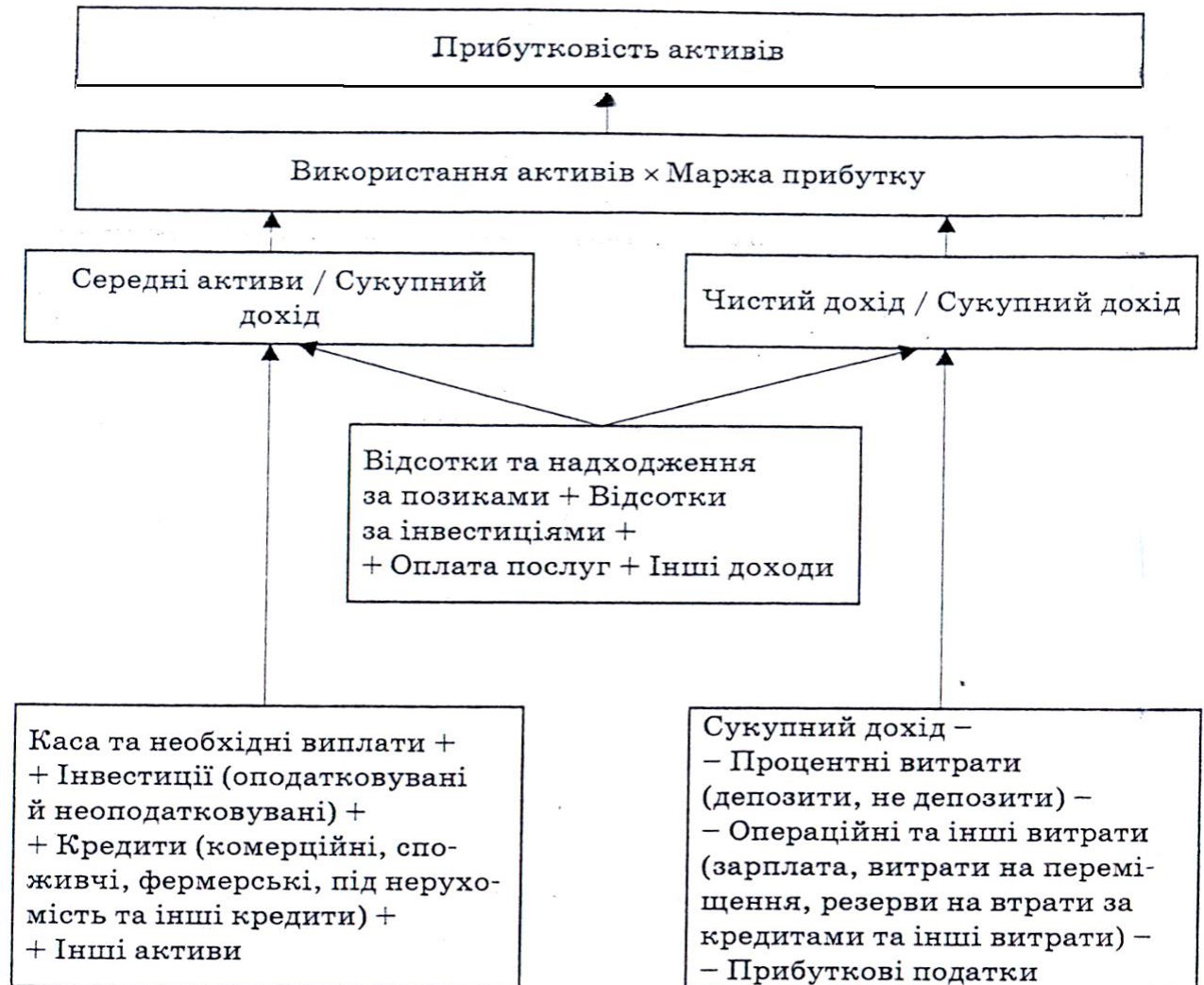

Рис. 3.3. Американська модель розрахунку та аналізу співвідношення доходів та витрат банку [27, с. 46]

Показники, що характеризують доходи та витрати, визначені в такому порядку:

- процентний надлишок — перевищення процентних доходів над процентними витратами (чистий процентний дохід);
- комісійний надлишок — перевищення доходів від комісії над комісійними витратами (чистий комісійний дохід);

- торговельний надлишок — прибуток (збиток) від торговельних операцій (торговельний дохід);

- надлишок з інших операцій банку — перевищення інших операційних доходів над іншими операційними витратами (дохід у вигляді дивідендів, дохід від участі в капіталі, інший дохід, витрати від участі в капіталі, інші витрати та доходи/збитки від довгострокових активів, призначених для продажу);

- адміністративні витрати — витрати на утримання персоналу та основних засобів, інші експлуатаційні витрати (загальні адміністративні витрати);

- податкові витрати (витрати на податок на прибуток);

- різниця між: відрахуванням до резервів та зменшенням резервів за заборгованістю (чисті витрати на формування резервів);

- екстраординарний результат, — перевищення непередбачених доходів (чистий прибуток/збиток від довгострокових активів, призначених для продажу).

Фахівці банків світу оцінюють ризик накладних витрат банку. Ризик накладних витрат банку - це ризик, при якому темпи росту непроцентних витрат будуть випереджати темпи зростання доходів банку і, як результат, зниження прибутковості і рентабельності роботи банку. Банк може досягти цілі росту комерційних результатів діяльності тільки в тому випадку, якщо він здійснює суворий контроль за своїми витратами.

Стратегія банку в цьому напрямку включає:

- пошук щодо дешевих коштів на фінансових ринках;
- досягнення економії при існуючому обсязі ресурсів і рості обсягу виробництва;

- економію при збільшенні числа банківських продуктів і послуг, наданих одним банківським робітником, ріст продуктивності праці, взаємозамінність, економію на поєднанні функцій, полівалентність;

- економію як результат досвіду робітників банку. Західні експерти підтверджують, що крім освіти банкіру потрібно ще, як мінімум, 5 років, щоб стати гарним менеджером по керуванню кредитним портфелем;
- забезпечення темпів росту, що випереджають, доходів банку над темпами росту його витрат;
- проведення оптимальної політики ціноутворення на банківські продукти і послуги як результат поглибленого вивчення витрат банку і контролю за його діяльністю.

Одним із показників, використовуваних для оцінки результативності політики банку по керуванню ризиком непроцентних прибутків і витрат, є коефіцієнт продуктивності праці. Він має такий вид:

$$K_{\text{пр}} = \text{Непроцентні витрати} / \text{Доходи банку} = \text{Непроцентні витрати} / (\text{Чистий процентний дохід} + \text{Інші доходи}) \quad (3.6.)$$

Критеріальний рівень даного коефіцієнта складає біля 60%. Якщо банком управляють добре, то коефіцієнт знижується приблизно до рівня 55%, але знижувати його до 50% уже небезпечно, тому що значну долю в чисельнику формули займає заробітна плата банківських робітників. Якщо вона буде знижуватися, те, природно, банк загубить частину робітників, а слідом за цим і долю ринку.

Значне місце в аналізі витрат займають показники, що характеризують різні види витрат на 1 грн. середніх залишків за активними операціями. Для більш детального вивчення тенденції зміни окремих видів витрат можна використовувати такі коефіцієнти:

$$K_1 = B_{\text{п}} / A_{\text{сеп}}^{\text{д}}; \quad (3.7.)$$

$$K_2 = B_{\text{н}} / A_{\text{сеп}}^{\text{д}}; \quad (3.8.)$$

$$K_3 = B_{\text{перс}} / A_{\text{сеп}}^{\text{д}}; \quad (3.9.)$$

$$K_4 = B_{\text{адм}} / A_{\text{сеп}}^{\text{д}}; \quad (3.10.)$$

$$K_5 = B_{\text{ін}} / A_{\text{сеп}}^{\text{д}}; \quad (3.11.)$$

$$K_6 = V/A_{\text{сер}}^{\text{д}}, \quad (3.12.)$$

де $A_{\text{сер}}^{\text{д}}$ — середні залишки активів банку,

V — загальна сума витрат банку,

$V_{\text{п}}$ — процентні витрати,

$V_{\text{н}}$ — непроцентні витрати,

$V_{\text{перс}}$ — витрати на утримання персоналу,

$V_{\text{адм}}$ — загальноадміністративні витрати,

$V_{\text{ін}}$ — інші витрати банку.

Динаміка зазначених коефіцієнтів дає змогу зробити висновок щодо збільшення чи зменшення відповідних видів витрат та їх обґрунтування. Такі співвідношення свідчать, наскільки прибутково банк здійснює активні операції. Бажано порівнювати отримані результати з даними інших банків.

Про обсяг загальних витрат та величину окремих витрат за напрямками та групами неможливо судити лише за відхиленням абсолютних значень та темпами зростання тому, що з розвитком банківської діяльності збільшується ресурсна база банку і відповідно зростає величина банківських витрат. Узагальнюючим показником величини банківських витрат є їх відношення до кількості клієнтів, яких обслуговує даний банк.

Порівняльний аналіз доходів і витрат банку рекомендується здійснювати на основі такої системи коефіцієнтів:

1. Ступінь покриття непроцентних витрат непроцентними доходами

$$K_{\text{п}} = D_{\text{н}} : V_{\text{н}}. \quad (3.13.)$$

2. Процентне «відхилення»:

$$K_{\text{в}} = D_{\text{п}} : A_{\text{сер}}^{\text{д}} - V_{\text{п}} : \Pi_{\text{сер}}^{\text{п}}. \quad (3.14.)$$

3. Процентна маржа:

$$K_{\text{м}} = (D_{\text{п}} - V_{\text{п}}) : A_{\text{сер}}^{\text{д}}, \quad (3.15.)$$

де $D_{\text{н}}$ — непроцентні доходи;

$V_{\text{н}}$ — непроцентні витрати;

$A_{\text{сер}}^{\text{д}}$ — дохідні активи;

$\Pi_{\text{сер}}^{\text{п}}$ — пасиви, що генерують процентні витрати.

Для загальної оцінки рівня витрат банку пропонується така система коефіцієнтів з урахуванням аналізу їх динаміки за кілька періодів, порівняння з граничними значеннями та показниками інших банків (табл. 3.1.).

Також для вирішення задачі управління дохідністю банку застосовується метод імітаційного моделювання, який досить широко використовується при рішенні будь-яких економічних задач.

Основними етапами застосування цього методу стосовно до функціонування комерційного банку і управління його ліквідністю і дохідністю є:

- формування алгоритму вирішення задачі;
- розробка програм для вирішення задачі на ПЕОМ і підготовка вхідної інформації;
- проведення обчислювального експерименту або здійснення імітації з метою одержання результатів;
- аналіз результатів експерименту.

Таблиця 3.1.

Оцінка рівня витрат банку

Коеф-т	Чисельник	Знаменник	Оптимальне значення	Економічна характеристика
K_1	Витрати банку, В	Доходи банку, Д	$< 1,0$	Загальна дієздатність банку

К ₂	Операційні витрати, В _{оп}	Операційні доходи, Д _{оп}	< 0,95	Прогнозний інструмент оцінки стійкості банку
К ₃	Доходи банку, Д	Платні пасиви, П _п	Визначає банк	Частка доходів на покриття заборгованості
К ₄	Платні пасиви, П _п	Дохідні активи, А ^д	max 1,2	Розміщення платних пасивів у дохідні активи
К ₅	Витрати банку, В	Активи банку, А	Визначає банк	Вартість 1 грн банківських активів
К ₆	Процентні витрати, В _п	Середні залишки дохідних активів, А ^д _{сер}	Визначає банк	Співвідношення витрат працюючих активів
К ₇	Процентні витрати, В _п	Процентні доходи, Д _п	< 0,8	Частка процентних витрат у процентних доходах банку
К ₈	Непроцентні витрати, В _н	Активи банку, А	1—4 %	Граничний рівень непроцентних витрат на 1 грн. активів
К ₉	Непроцентні витрати, В _н	Середні залишки активів, А _{сер}	Визначає банк	Частка витрат на забезпечення функціонування банку
К ₁₀	Непроцентні доходи, Д _н	Непроцентні витрати, В _н	> 0,5	Рівень покриття непроцентних витрат непроцентними доходами
К ₁₁	Ліквідні активи, А _{лікв}	Платні пасиви, П ^п	> 1,0 (критичне значення < 0,8)	Збалансованість активної і пасивної політики банку
К ₁₂	Витрати банку, В	Кількість клієнтів, К _{кл}	Визначає банк	Узагальнюючий показник

Результат першого етапу у вигляді узагальненої схеми вирішення задачі управління дохідністю комерційного банку представлений на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Схема управління дохідністю комерційного банку [56, с. 77]

На другому етапі імітаційне моделювання здійснюється за допомогою можливостей різноманітних засобів програмного забезпечення.

Отже, розроблений комплекс моделей і методик дозволяє дає змогу здійснити кількісне та якісне оцінювання доходів і витрат банку, шляхи ефективного розміщення грошових коштів у різні категорії активів, ліквідність банку, дохідність його основних фінансових операцій з урахуванням банківського ризику, вартість залучених коштів, дохідність банку, і як наслідок, підвищити рівень надійності і стійкості банку.

ВИСНОВОК

В умовах ринкової економіки отримання прибутку та забезпечення рентабельної діяльності є необхідним чинником існування будь-якого суб'єкта підприємництва. Як основний узагальнюючий показник фінансових результатів діяльності комерційного банку прибуток, у той же час, є найважливішим джерелом формування його капіталу, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності. Таким чином, отримання прибутку є однією із стратегічних цілей управління та найважливішим об'єктом фінансового аналізу діяльності банку.

Кінцевим фінансовим результатом діяльності комерційного банку є прибуток до оподаткування (балансовий прибуток), який утворюється внаслідок руху грошових потоків, що характеризують доходи і витрати банку.

Отже, доходи і витрати комерційного банку є чинниками першого ряду щодо формування прибутку. В узагальненому вигляді прибуток є різницею між доходами, отриманими банком за відповідний період внаслідок своєї діяльності, та витратами, здійсненими за той же період для забезпечення цієї діяльності.

Дослідження, проведені у дипломній роботі довели, що ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ" є універсальною кредитно-фінансовою установою; протягом розглянутих в дипломній роботі періодів банк здійснював банківську діяльність на підставі законодавчих і нормативних актів, що регулюють банківську діяльність в Україні. Оцінку ефективності управління доходами та витратами комерційного банку ПАТ «ПРЕУС БАНК МКБ" в роботі було зроблено на основі балансу і фінансової звітності за період з 2015-2016 рр. З приведених даних в таблицях дипломної роботи видно, що всі показники за період 2015-2016 рр. мали тенденцію до збільшення. Головним джерелом доходів Банку були і залишаються кредитні вкладення, за якими отримано процентних доходів в 2016 році в 1,8 рази більше ніж в попередньому році.

Та для того, щоб діяльність банку була ще ефективнішою, потрібно застосувати такі заходи:

- збільшувати обсяг наданих кредитів за рахунок зменшення кредитного відсотку;
- збільшувати частку власних коштів банку в загальній сумі його коштів;
- зменшувати співвідношення власних та залучених коштів.

В поняття успішніе управління доходами та витратами включає в себе максимізацію прибутків і мінімізація витрат. Щоб максимізувати прибуток, необхідно збільшувати доходи та зменшувати витрати банку. В зв'язку з цим в роботі були виділені основні напрямки зростання доходів:

- загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід, для чого банк повинен, по-перше, залучати більше позичальників і при цьому ретельно аналізувати їх фінансовий стан, по-друге, нарощувати свій кредитний потенціал за рахунок збільшення обсягу ресурсів, що залучаються. Це можливо при проведенні зваженої маркетингової та процентної політики;

- зміна питомої ваги доходних активів в сукупних активах, для чого необхідно звести "непрацюючі" активи до мінімуму, проте у межах, що забезпечують ліквідність банку;

- зміна загального рівня процентної ставки по активних операціях банку. Теоретично більш високий рівень процентної ставки повинен принести банку якомога більший дохід. Проте, в сучасних умовах банки рідко удаються до таких дій. В умовах конкурентної боротьби вони найчастіше знижують ставку з метою залучення якомога більшої кількості позичальників;

- зміна структури портфелю доходних активів. Відомо, чим вищий дохід, тим більший ризик в сфері банківської діяльності. Тому головне завдання банку - визначення ступеню допустимості та виправданості того чи іншого ризику.

Основні напрямки зниження рівня витрат банку:

- залучення дешевих ресурсів. Такими є вклади до запитання;
- зниження витрат на утримання апарату управління;
- скорочення обсягів заробітної платні, але не шляхом її зниження, а шляхом скорочення кількості працюючих завдяки автоматизації банківської діяльності.

Сьогодні в банківській системі України є багато проблем, які потребують свого практичного вирішення. Вони зачіпають перед усім питання, які пов'язані з подальшим розвитком банківської системи України, вдосконаленням кредитної політики держави. Вирішення цих проблем залежить насамперед від вдосконалення банківського законодавства. З метою захисту власних економічних інтересів банків і вкладників, підвищення надійності захисту кредитів, які надаються клієнтам банку, використання ефективних засобів і методів стягнення боргу необхідно здійснювати такі заходи як: систематичне і всебічне вивчення кредитних ризиків, прийняття заходів по їх понижень; вдосконалення механізму економічного і правового захисту виданих кредитів з використанням заставного права, поручительства, а також інших форм гарантій та його забезпечення; направлення клієнтам, біржам та іншим зацікавленим закладам банківських звітів; здійснення страхування депозитів як один з засобів забезпечення стійкості банків та підвищення довіри до них; в процесі формування банків слід передбачувати можливість їх банкрутства, тому важливо при цьому мінімізувати негативні наслідки, для чого слід передбачити більш чітку процедуру об'яви банків банкрутами.

Отже, управління фінансовими ресурсами комерційного банку це дуже складний і цікавий процес, і чим ефективніше проводиться фінансовий менеджмент в комерційному банку тим більший прибуток отримує банк, а також отримує еластичність у своїх діях під час негативних явищ у економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України.
2. Закон України «Про Національний банк України» від 17 лютого 2000 року N 1458-III, та внесеними змінами, доповненнями від 10 січня 2002 року N 2922-III
3. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2001 року № 2121-III.
4. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28 грудня 1994 року №334/94 - ВР у редакції от 22 травня 1997 року Із змінами, станом на 27.04.2007р.
5. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 р. № 3480-IV.
6. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 20.12.2005 р. № 480 із змінами та доповненнями.
7. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затверджена НБУ Постановою №502 від 14 січня 2003р.
8. Інструкція НБУ від 18 грудня 1998 р. № 527 «Про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті».
9. Інструкції про складання річного фінансового звіту банків України, затвердженої Постановою НБУ від 26 грудня 2001 р. № 545 (зі змінами та доповненнями).
10. Інструкції про порядок діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 р. №368 (зі змінами та доповненнями).
11. Інструкція про відкриття банками рахунків у національній і іноземній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ 12.11.2003 N 492,

з останню зміною № 158 від 23.03.2009 р.

12. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене постановою Правління Національного банку України від 6 липня 2000 р. №279 (зі змінами та доповненнями).

13. Постанова Правління НБУ № 403 від 7.11.2007 р. "Про регулювання грошово-кредитного ринку".

14. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, затверджені постановою Правління НБУ від 18.06.03р. №255 із змінами та доповненнями.

15. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затверджене постановою Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 516 із змінами та доповненнями.

16. Аналіз діяльності комерційного банку. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Банківський менеджмент» / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та проф. А.М. Герасимовича. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 384 с.

17. Аналіз банківської діяльності: Підручник/ А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2005. – 599 с.

18. Аристов Д.В., Гузов К.О. Ликвидность банков: скрытая угроза.//Деньги и кредит. - 2001. - №7. - С. 49-51.

19. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, КОО, 2002. – 203 с.

20. Банковская система Украины. Настольная книга банкира: в 3-х кн.- К: ТОО Инжиниринго-консалтинговая компания «ДеКА», 2005. – 700 с.

21. Банковское дело./Под ред. Г.Г. Коробовой - М: «ЮРИСТЪ», 2002. - 300 с.

22. Банківська справа. Навчальний посібник / За ред. проф.

Р.І.Тиркала. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 314 с.

23. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп./ А.М. Мороз, М.І., Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М., Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.

24. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту. Т. 1. – К.: Ніка-Центру, 1999. – 592 с.

25. Березнев А.С. Управление соотношением «ликвидность-доходность» в коммерческих банках.//Бухгалтерия и банки. 2003г. №3 стр.32-41

26. Березнев А.С. Управление соотношением «ликвидность-доходность» в коммерческих банках.//Бухгалтерия и банки. 2003г. №4 стр.51-58

27. Бус О. Оцінка прибутковості банку органами банківського нагляду. // Банківська справа. – 2010. - №1. – С. 41-52.

28. Васюренко О.В. Банківські операції. Навчальний посібник – 4-те вид. – К.: Знання. – 2004 – 324 с.

29. Вошилко М. Основи управління ризиками у банківській справі // Вісник Національного банку України. – 2001. - №12. – С. 51-57.

30. Гладких Д. Доходи й витрати як складові ціни банківських послуг // Вісник НБУ. - № 3. – С. 24 – 29.

31. Єгоричева С.Б. Організація діяльності банків у зарубіжних країнах: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.

32. Иванов В.В. Анализ ключевых факторов эффективного управления ликвидностью банков в России.//Деньги и кредит. - 2004. - №7. - С. 27-31.

33. Инюшин С.В. Проблема поиска реальной доходности активов коммерческого банка в условиях изменяющейся базы налога на прибыль. // Бухгалтерия и банки. - 2002. - №4. - С. 37-39.

34. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, Карт-баш. – 2002. – 570 с.

35. Ключко Л.А. Забезпечення фінансової стабільності банків в умовах фінансової кризи. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №10. – С. 97-106.
36. Коршикова Т.В. Контроль та управління ризиками в кредитній діяльності банків // Вісник Національного банку України.- 2003. - № 1. - С. 24-26.
37. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 486 с.
38. Кочетков В.Н. Анализ банковской деятельности: теоретико-прикладной аспект: Монография. – К.: МАУП, 1999. – 192 с.
39. Краснов С. Ліквідність банків України та їхня кредитна політика в умовах переходу до ринкової економіки // Банківська справа. – 2000. - №5. - С. 37-39.
40. Кулаков А.Е. Определение суммы недостатка (избытка) ресурсов по модели ликвидности. // Финансы и кредит. - 2002. - №1 - С. 19-23.
41. Лагутин В.Д. Кредитование: теория и практика: Учебное пособие. К.: Знание, 2000. – 215 с.
42. Любунь О.С., Грушко В.І. Фінансовий менеджмент у банку. Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. – К.: Видавничий дім “Слово”, 2004. – 296 с.
43. Лютий І.О. Грошово-кредитна політика в умовах перехідної економіки: монографія. К.: Атака, 2000.- 240 с.
44. Мещеряков А. Визначення процентної собівартості продуктів банку на основі внутрибанківського перерозподілу доходів та видатків. // Банківська справа. – 2006. - №2. – С. 51-57.
45. Неділько А. Співвідношення витрат и доходів як методика визначення ефективності. // Банківська практика за кордоном. – 2001. - №9. – С. 27-34.
46. Нестеренко О.Б. Надежность коммерческого банка и факторы, ее определяющие. // Деньги и кредит. - 2001. - №10. - С. 38-40.

47. Основні засади грошово-кредитної політики на 2010 рік. Схвалено рішенням Ради Національного банку України № 17 від 22.11.2007 зі змінами, внесеними рішенням Ради Національного банку України від 10 вересня 2009 року №10. // Вісник НБУ. – 2009. - №10. – С. 3-7.
48. Примостка О.О. Аналіз ефективності діяльності комерційних банків // Фінанси України. – 2004. - №4. – С. 97-101.
49. Рибалка О.О, Підходи до управління прибутком банку. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. - №11. – С. 161-166.
50. Сомик А. Ліквідність банківської системи: зарубіжний досвід управління. / А. Сомик, С. Шульга. // Вісник НБУ. – 2008. - №12. – С. 6-13.
51. Старовойт-Білоник К. Оптимізаційна модель «дохідність-ризик» у фінансовому механізмі інвестиційної діяльності комерційних банків. // Банківська справа. – 2008. - №6. – С. 27-35.
52. Супрунович Е. Управление риском ликвидности. // Банковское дело. - 2002. - №7. - С. 17-20.
53. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент)/ Под ред. д-ра экон. наук, проф. О.И.Лаврушина. – М.: Юристъ, 2002. – 699 с.
54. Шеремет А.Д., Щербакова Г.Н. Финансовый анализ в коммерческом банке. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 256 с.
Шим Д., Сигел Д. Методы управления стоимостью и анализа затрат : Пер. с англ. – М.: Инф.-изд. дом «Филин», 2007. – 344 с.
55. Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності. Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 311с.
56. Юдицкий С.А. Сценарный подход к моделированию поведения бизнес систем. / РАН; Институт проблем управления им. В.А. Трапезникова. – М.: СИНТЕГ, 2001. – 106 с.
57. <http://www.bank.gov.ua>.
58. <http://www.piraeusbank.ua/>

ДОДАТКИ